

**A Hajdúbagosi-legelő (HUHN20017)
kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
Natura 2000 fenntartási terve**

Debrecen
2019.

Készítette
Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság

Vezető szakmai koordinátor
Olajos Péter

Szakmai koordinátor
Lesku Balázs

Vezető természettudományi szakértő
Tóth Pál
Tóth Zsuzsa

Vezető agrárgazdálkodási szakértő
Hasznosi László

Közreműködő szakértők

Tóth Zsuzsa
Patalenszki Norbert
Patalenszki Adrienn
Ködöböcz Viktor
Demeter László
Lesku Balázs
Tóth Pál
Tokaji Kitti

© Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság 2019.

Ez a dokumentáció a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény értelmében szerzői jogvédelem alatt áll. A dokumentáció nyilvános, a megfelelő hivatkozások mellett szabadon felhasználható és terjeszthető!

Tartalomjegyzék

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai	5
1.1. Név	5
1.2. Azonosító kód.....	5
1.3. Kiterjedés.....	5
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek.....	5
1.4.1. Jelölő élőhelyek	5
1.4.2. Jelölő fajok.....	5
1.5. Érintett települések	5
1.6. Egyéb védettségi kategóriák.....	5
1.7. Tervezési és egyéb előírások	6
1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv	6
1.7.2. Településrendezési eszközök.....	6
1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek	6
1.7.4. Tájegységi vadgazdálkodási tervek és vadgazdálkodási üzemtervek.....	6
1.7.5. Halgazdálkodási tervek.....	6
1.7.6. Vízgyűjtő-gazdálkodási terv	6
1.7.7. Egyéb tervek	7
2. Veszélyeztető tényezők	8
3. Kezelési feladatok meghatározása	16
3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése.....	16
3.2. Kezelési javaslatok	17
3.2.1. Élőhelyek kezelése.....	17
3.2.2. Élőhely-rekonstrukció és élőhelyfejlesztés.....	38
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések.....	40
3.2.4. Kutatás, monitorozás	40
3.2.5. Mellékletek	41
3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében.....	42
3.3.1. Agrártámogatások.....	42
3.3.2. Pályázatok.....	45
3.3.3. Egyéb	45
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja	45
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök.....	45
3.4.2. A kommunikáció címzettjei.....	45
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel.....	48

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve:	Hajdúbagosi-legelő kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (kjTT)
--------------------------------	---

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUHN20017
---------------------------------------	-----------

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	308,08 ha
---------------------------------------	-----------

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

A jelölő élőhelyek és állatfajok felsorolásánál a Natura 2000 terület adatlapjának 2017. évi változatát vettük alapul

1.4.1. Jelölő élőhelyek

- 9110* - Euro-szibériai erdősztyepteptölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus spp.*)
- 6260* - Pannon homoki gyepek
- 6510 - Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)

*: kiemelt jelentőségű jelölő élőhely

1.4.2. Jelölő fajok

- Magyar kökörtő (*Pulsatilla pratensis subsp. hungarica*)
- Nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*)
- Magyar futrinka (*Carabus hungaricus*)
- Közönséges ürge (*Spermophilus citellus*)

1.5. Érintett települések

Hajdú-Bihar megye: Hajdúbagos

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészeletről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet (a továbbiakban: KvVM rendelet) tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

A tervezési terület nem érint madárvédelmi területet.

A tervezési terület a Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX. törvény alapján az ökológiai hálózat magterület övezetének (100%) része.

A terület egy része (42,73 ha) a Hajdúsági Tájvédelmi Körzet (kiterjedése 7101,1 ha) része (2/1988. (V. 26.) KVM rendelet az Egyes területek védetté nyilvánításáról - Hajdúsági Tájvédelmi Körzet; 130/2007. (XII. 27.) KvVM rendelet a Hajdúsági Tájvédelmi Körzet védettségének fenntartásáról).

A tervezési terület magába foglalja a Hajdúbagosi Földikutya-rezervátum Természetvédelmi Területet (kiterjedés: 265,7 ha) (16/1976. OTvH határozat a Hajdúbagosi Földikutya-rezervátum védetté nyilvánításáról és 53/2007. (X. 18.) KvVM rendelet a Hajdúbagosi földikutya-rezervátum természetvédelmi terület védettségének fenntartásáról.)

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

A Hajdúbagosi Földikutya-rezervátum Természetvédelmi Terület természetvédelmi kezelési tervének szakmai anyaga 2009-ben került kidolgozásra. Kihirdetésére a 11/2016. (II. 17.) FM rendeletben került sor.

Hajdúsági Tájvédelmi Körzet természetvédelmi kezelési terve 1996. A kezelési terv elkészítése még a kezelési terv dokumentációkra vonatkozó egységes követelményrendszer kidolgozása előtt történt és hivatalosan nem került elfogadásra.

1.7.2. Településrendezési eszközök

Hajdú-Bihar megye területrendezési terve – 13/2010. (IX. 17.) Önkormányzati rendelet

Hajdúbagos Község Településrendezési terve, Szabályozási terve és Helyi építési Szabályzat - 16/2011. (XI.3.) Önkormányzati rendelet

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

Körzeti erdőterv: A Debrecen-Halápi erdőtervezési körzet erdőterve (érvényes: 2018-2028.) Határozat ügyiratszám: HB-03/ERD/04670-19/2018.).

1.7.4. Tájegységi vadgazdálkodási tervek és vadgazdálkodási üzemtervek

A Hajdúbagosi-legelő kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület a Tiszántúli Vadgazdálkodási táj Hajdúsági Erdőspuszták Vadgazdálkodási tájegységbe tartozik. A tájegység vadgazdálkodására a tájegységi vadgazdálkodási tervekben foglaltak az irányadóak.

Szöke Réz Vadásztársaság (vadgazdálkodási egység kódszáma: 09-903550-107) Üzemterve érvényes: 2037. február 28. Jóváhagyó határozat száma: HB-03/FM/00135-18/2019.

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

A területen halgazdálkodási vízterület nem található, ezért halgazdálkodási terv sem vonatkozik rá.

1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási terv

2-15 Berettyó alegység vízyűjtő-gazdálkodási terve – Elfogadva a Kormány 1155/2016 (III. 31.) Korm. határozatban, közzétéve a 14. számú Hivatalos értesítőben (2016. április 7.). (<http://www.vizugy.hu/index.php?module=vizstrat&programelemid=149> alapján)

1.7.7. Egyéb tervek

Magyar kökörcsin (*Pulsatilla pratensis* subsp. *hungarica*) fajmegőrzési terve. Kiadta: KvVM Természetvédelmi Hivatal, 2006. Jóváhagyta: Dr. Persányi Miklós Környezetvédelmi és Vízügyi Miniszter, 2006.

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H: nagy, M: közepes, L: kis jelentőségű)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
L01	természetes abiotikus folyamatok (pl. erózió, feliszapolódás, kiszáradás, elsüllyedés, szikesedés)	H	94	6260*-Pannon homoki gyepek: A terület szárazabbá, aszályosabbá válása az élőhelyen belüli sokféleség csökkenéséhez, a zártabb sztyepréti típusok visszaszorulásához, zavarástűrő és gyomfajok eluralkodásához vezethet.
				6510-Sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>) Az üde, nedves jelölő élőhely kiszáradása során átalakul a fajkészlet, a cserjésedés és az inváziós fajok [pl.: aranyvessző (<i>Solidago sp.</i>), keskenylevelű ezüstfa (<i>Elaeagnus angustifolia</i>)] terjedése fokozódik a területükön.
				91I0*-Euro-szibériai erdőssztyeppölgyesek tölgyfajokkal (<i>Quercus spp.</i>): A terület főként a globális folyamatok hatására erőteljesen szárazodik, melynek hatására a jelölő élőhely fajkészlete megváltozik, hosszú távon az élőhely teljesen átalakul, eltűnik. A folyamatos szárazodás egyre nehezebbé teszi a terület faállományainak felújulását, felújítását is.
				Magyar kökörcsin (<i>Pulsatilla pratensis</i> subsp. <i>hungarica</i>): A szárazodási tendenciákkal összefüggésben a jelölő növényfaj magjainak csírázása és fiatalkori fejlődése egyre bizonytalanabbá válhat. Emellett megfigyelhető, hogy azokban az években, amikor a március-április hónapok csapadékban szegények, a kihajtó és virágzó tövek száma is erősen visszaesik. Hosszabb távon a szárazodás a faj visszaszorulásához vezethet.
				Nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): A biotópok kiszáradása káros hatású lehet a nagy tűzlepke állományainak fennmaradása szempontjából, mert a rétek vízháztartási egyensúlyának romlása: a) A nagy tűzlepke tápnövényeit képező sóskafélék (<i>Rumex spp.</i>) arányának csökkenését, illetve e növények fejletlenségét eredményezheti, mely tényezők kedvezőtlenül befolyásolhatják a nőstény egyedek petézési lehetőségeit, illetve peterakási hajlandóságát. b) A lepkék számára nektárforrást képező virágos növények arányának csökkenését idézheti elő.

				<p>c) Kedvezőtlenül befolyásolja a lepkék optimális élőhelyi igényének megfelelő üde mikroklímát.</p> <p>Vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>):</p> <p>Kisfészkü aszat (<i>Cirsium brachycephalum</i>):</p>
N02	aszály és csapadékmennyiség csökkenés a klímaváltozás következtében	H	94	<p>6260*–Pannon homoki gyepek; 6510-Sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i>, <i>Sanguisorba officinalis</i>); 9110*-Euro-szibériai erdősztyepptölgyesek tölgyfajokkal (<i>Quercus spp.</i>); magyar kökőrcsin (<i>Pulsatilla pratensis</i> subsp. <i>hungarica</i>); nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): Az utóbbi évtizedek során hazánk éghajlatában lassú, de tendenciaszerű felmelegedés mutatkozik, illetve ezzel párhuzamosan az évi átlagos csapadékmennyiség folyamatos csökkenése figyelhető meg. Ez a „L01 természetes abiotikus folyamatok (pl. erózió, feliszapolódás, kiszáradás, elsüllyedés, szikesedés)” megnevezésű veszélyeztető tényező kapcsán leírtakkal hasonló negatív folyamatokat eredményez ebben az esetben is az érintett jelölő élőhelyek és fajok tekintetében.</p>
A09	intenzív legeltetés vagy túllegeltetés	M	70	<p>6260*–Pannon homoki gyepek; 6510-Sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i>, <i>Sanguisorba officinalis</i>): Az erősebb legeltetéssel érintett területrészekben a homoki gyepek és az üde-félszáraz rétek az erős igénybevétel hatására elszegényednek, zavarástűrő és gyomfajok szaporodnak el, valamint növekszik az inváziós fajok [pl.: aranyvessző (<i>Solidago sp.</i>), selyemkóró (<i>Asclepias syriaca</i>), ürömlevelű parlagfű (<i>Ambrosia artemisiifolia</i>)] megtelepedésének esélye. Különösen aszályos időszakban növekszik meg a túllegeltetés veszélye, még mérsékelt legelési nyomás esetében is.</p> <p>Magyar kökőrcsin (<i>Pulsatilla pratensis</i> subsp. <i>hungarica</i>): A jelölő növényfaj termőhelyén végzett nem kellően körültekintő legeltetés (elsősorban taposás, tiprás, talajbolygatás révén) jelentős időszakos kárt okozhat az állományban. Egy esetleges tartós, több éven át tartó túllegelés más kedvezőtlen körülményekkel kölcsönhatva tartós visszaesést is okozhat.</p> <p>Nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): A túlzott mértékű legeltetés az eredeti növényzet fajkészletének romlása, valamint ezzel párhuzamosan tájidegen, inváziós növényfajok [pl.: aranyvessző (<i>Solidago sp.</i>), selyemkóró (<i>Asclepias syriaca</i>), ürömlevelű parlagfű (<i>Ambrosia artemisiifolia</i>)], gyomok térnyerése által a faj élőhelyének számottevő mértékű romlását idézheti elő.</p>

I02	egyéb idegenhonos inváziós fajok (az Unió számára veszélyt jelentő fajokon kívül)	M	25	<p>6260*-Pannon homoki gyepek; 6510-Sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i>, <i>Sanguisorba officinalis</i>): A tervezési terület gyepeit elsősorban az erdők, facsoportok, fasorok szegélyén frontszerűen terjedő fehér akác (<i>Robinia pseudoacacia</i>) inváziója veszélyezteti, amely megfelelő kezelés elmaradása esetén az élőhely teljes megszűnésével jár lokálisan.</p> <p>A területen kisebb arányban keskenylevelű ezüstfa (<i>Elaeagnus angustifolia</i>), aranyvessző (<i>Solidago sp.</i>) állományai is megtalálhatóak, melyek környezetében az élőhelyek állapota romlik, gyomosodik, szélsőséges esetben teljesen megsemmisülnek.</p> <p>9110*-Euro-szibériai erdőssztyeppptölgyesek tölgyfajokkal (<i>Quercus spp.</i>): Az idegenhonos inváziós fajok [pl.: fehér akác (<i>Robinia pseudoacacia</i>), zöld juhar (<i>Acer negundo</i>)] jelenléte és terjedése számos hatásával (árnyékolás, gyökérkonkurrencia, nitrogén halmozása a talajban, allelopátia stb.) a jelölő élőhely minden szintjét drasztikusan átalakítja, a megsemmisülésig degradálja.</p> <p>Magyar kökörcsin (<i>Pulsatilla pratensis</i> subsp. <i>hungarica</i>): A magyar kökörcsin előfordulási helyének környezetében terjedő inváziós lágyszárú, cserje- és fajok [pl.: aranyvessző (<i>Solidago sp.</i>), fehér akác (<i>Robinia pseudoacacia</i>), keskenylevelű ezüstfa (<i>Elaeagnus angustifolia</i>)] megfelelő kezelés hiányában élőhelyét degradálhatják, hosszútávon kiszoríthatják a jelölő fajt kiszoríthatják a területről.</p> <p>Nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): Főként a rendszeresebben bolygatott, illetve a gazdálkodó tevékenységekkel együtt járó káros hatásokkal fokozottabb mértékben terhelt gyepeken ronthatja jelentős mértékben a faj élőhelyét képező gyepek természetességét a tájidegen, inváziós növények [pl.: aranyvessző (<i>Solidago sp.</i>), selyemkóró (<i>Asclepias syriaca</i>), ürömlévelű parlagfű (<i>Ambrosia artemisiifolia</i>)], gyomok jelenléte és terjedése. Az ilyen növényfajok fokozatosan kiszoríthatják a nagy tűzlepke tápnövényeinek, valamint a nektárforrását képező virágos növények állományait, illetőleg csökkenthetik azok arányát, miközben az eredeti vegetációs struktúrát is megváltoztathatják, ezáltal pedig szűkíthetik a lepkék életterét, továbbá hátrányosan befolyásolhatják a populációk reprodukciós képességét.</p> <p>Közönséges ürge (<i>Spermophilus citellus</i>): A tervezési területen a fajnak otthont adó homoki gyepek kórós vagy fás özönnövényekkel történő benövődése részben a legeltetés gátlásával, részben a közvetlen élőhely átalakítással a faj élőhelyét szűkíti, vagy szélsőséges esetben, hosszútávon akár meg is semmisíti.</p> <p>Magyar futrinka (<i>Carabus hungaricus</i>): Az idegenhonos inváziós fajok – elsősorban a fehér akác (<i>Robinia pseudoacacia</i>) vagy a selyemkóró (<i>Asclepias syriaca</i>) – térnyerése a</p>
-----	---	---	----	---

				faj élőhelyeinek leromlásához, megsemmisüléséhez vezetne, azonban ezek a tényezők az érintett területen jelenleg még minimális, elhanyagolható veszélyforrást jelentenek.
I01	az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok	M	25	6260*-Pannon homoki gyepek; 6510-Sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>): A tervezési terület gyepeit kisebb arányban selyemkóró (<i>Asclepias syriaca</i>) inváziója is veszélyezteti, amely faj terjedésének hatására az élőhelyek állapota romlik, gyomosodik, szélsőséges esetben teljesen megsemmisülnek. Magyar futrinka (<i>Carabus hungaricus</i>): Az idegenhonos inváziós fajok – többek közt a selyemkóró (<i>Asclepias syriaca</i>) – térnyerése a faj élőhelyeinek leromlásához, megsemmisüléséhez vezetne, azonban ezek a tényezők az érintett területen jelenleg még minimális, elhanyagolható veszélyforrást jelentenek.
E01	utak, ösvények, vasútvonalak és a kapcsolódó infrastruktúra (pl. hidak, viaduktok, alagutak)	M	4	6260*-Pannon homoki gyepek: A területen több irányból áthaladó illegális utak fragmentálják az élőhelyeket, potenciális szennyezőforrást jelentenek a fokozódó emberi jelenlét által.
L02	fajösszetétel változás természetes szukcesszió következtében (más, mint a mezőgazdasági vagy erdészeti gyakorlatnak által okozott közvetlen változás)	L	62	6260*-Pannon homoki gyepek; 6510-Sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>): A gyepek megfelelő kezelés hiányában hajlamosak becserjésedni, így amennyiben felhagyják őket, a jelölő élőhelyek átalakulnak, megszűnnek. Magyar kökörcsin (<i>Pulsatilla pratensis</i> subsp. <i>hungarica</i>): Az erdőssztyepp tisztások becserjésedése megszünteti a magyar kökörcsin élőhelyeit. Nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): Az üde rétek eredeti fajkészletének romlása sok helyütt a nektárforrást képező virágos növények, továbbá a tápnövények számának csökkenésében, illetve a gyomok, özönfajok arányának emelkedésében mutatkozik meg leginkább, mely folyamatok veszélyeztetik a lepkefaj optimális életfeltételeinek biztosítását. A cserjésedés a lágyszárú vegetáció visszatorzulását, illetve a mikroklíma megváltoztatását eredményezi, melyek negatívan hathatnak a faj populációira, csökkentik a faj életterét. Közönséges ürge (<i>Spermophilus citellus</i>): A legeltetés elmaradásával a természetes szukcessziós folyamatok hatására magas fűvű állapot alakulna ki, illetve a cserjésedés (esetleges beerdősödés) alkalmatlanná tenné a jelenlegi élőhelyeket a faj fennmaradása szempontjából.

L06	állat- és növényfajok közötti kölcsönhatások (versengés, ragadozás, élősködés, patogenitás)	L	7	Magyar kökörcsin (<i>Pulsatilla pratensis</i> subsp. <i>hungarica</i>): A tervezési területen természetesen előforduló a mezei nyúl és őz legelése a bimbókat, virágokat károsíthatja.
			3	Közönséges ürge (<i>Spermophilus citellus</i>): A tervezési területen és annak közelében élő ragadozók (pl. róka, ragadozó madarak), valamint a környező lakott területeken háziállatként élő (pl. macska), illetve a legeltetéshez kapcsolódó (pl. kutya) állatok kisebb-nagyobb mértékben predációs kockázatot jelentenek a faj számára.
G08	hal- és vadállomány kezelése	L	6	9110*-Euro-szibériai erdőssztyepptölgyesek tölgyfajokkal (<i>Quercus spp.</i>): A területen megjelenő vadak, rágásuk, túrásuk által akadályozhatják a természetes felújulást, továbbá a vaddisznóállomány táplálékkeresése során nagy területen felszaggathatja a gyepszintet és utat nyitva a gyomosodásnak, illetve az inváziós növények [pl.: zöld juhar (<i>Acer negundo</i>), kései meggy (<i>Prunus serotina</i>)] terjedésének. Magyar nőszirm (<i>Iris aphylla</i> subsp. <i>hungarica</i>), nagy szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>): A területen megjelenő vaddisznóállomány táplálkozása, túrása során károsíthatja a közösségi jelentőségű fajokat, illetve azok szaporító képleteit.
B29	egyéb erdészeti tevékenység, kivéve az agro-erdészethez kapcsolódó tevékenységeket	L	6	9110*-Euro-szibériai erdőssztyepptölgyesek tölgyfajokkal (<i>Quercus spp.</i>): A nem megfelelő erdőgazdálkodási tevékenység kedvezőtlenül befolyásolja a jelölő élőhely állományösszetételét. A keletkező nyiladékok utat engednek a fás és lágyszárú inváziós fajoknak [pl.: aranyvessző (<i>Solidago sp.</i>), zöld juhar (<i>Acer negundo</i>), kései meggy (<i>Prunus serotina</i>)].
B07	lábonálló és fekvő holt fa eltávolítása, beleértve a törmeléket is	L	3	9110*-Euro-szibériai erdőssztyepptölgyesek tölgyfajokkal (<i>Quercus spp.</i>): A jelölő élőhely flórájának és faunájának gazdagsága nagyban függ az erdőben található holtfa mennyiségétől. A holtfák teljes eltávolításával csökken a diverzitás. Nagy szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>): A holtfák teljes eltávolításával csökken a nagy szarvasbogár fejlődéséhez szükséges elhalt faanyag. Az egyes populációk elszigetelődése – akár csak két-három kilométernél nagyobb távolságokra kerülése – lokális kihalásához vezet.
A20	műtrágya kijuttatása mezőgazdasági területre	L	2	6510-Sík- és dombvidéki kaszálórét (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>): A műtrágyázás környezeti hatása, különösen hosszú távon nagyon kedvezőtlen: <ul style="list-style-type: none"> • A környezetre elsősorban a talajból kimosódott és a talajvízbe vándorló nitrogén hat károsan. • Szerves anyag hiányában a talajok egyre szegényedő kolloid komplexumába kötődni nem tudó foszfor- és kálium-műtrágyák hatóanyagainak növények által fel nem vett része is kilúgozódik, és vándorol a talajvizekkel.

				<ul style="list-style-type: none"> • A kalcium kilúgozásának fokozásával a talaj elsavanyodásához vezethet hosszabb távon. • A növények beltartalmában, minőségében is kedvezőtlen hatások jelentkezhetnek. • Kedvezőtlenül hat a talaj mikroelem-tartalmára. • Műtrágyázott területeken a gyomnövények is jobban fejlődnek. <p>Mindezek hozzájárulhatnak a szántó területtel közvetlenül szomszédos jelölő élőhely degradálódásához, illetve az azon előforduló fajok károsodásához.</p>
A21	növényvédő szerek használata a mezőgazdaságban	L	2	6510-Sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>): A tervezési terület nyugati sarkában található szántó területéről átsodródó vagy átmosódó kemikáliák károsíthatják a jelölő élőhely élővilágát.
A23	egyéb, kártevők elleni védelem alkalmazása (kivéve talajművelés) a mezőgazdaságban	L	2	6510-Sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>): A tervezési terület nyugati sarkában található szántón folytatott kártevőirtás, amennyiben nem kellően szelektív, károsíthatja a jelölő élőhely élővilágát. Továbbá a nem megfelelő, vagy nem megfelelően alkalmazott módszerek jelentős mértékben csökkenthetik egy adott térség biodiverzitását is.
I04	problémát jelentő őshonos növény- és állatfajok	L	2	6260*-Pannon homoki gyepek; 6510-Sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>) Az őshonos cserjefajok [egybibés galagonya (<i>Crataegus monogyna</i>), kökény (<i>Prunus spinosa</i>)] okozta cserjésedés, intenzíven terjeszkedő cserje fajok térnyerése a jelölő élőhely rovására csökkenti annak kiterjedését.
Kód	A területre kívülről ható veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H: nagy, M: közepes, L: kis jelentőségű)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
H04	vandalizmus vagy gyújtogatás	L	3	6260*-Pannon homoki gyepek; 6510-Sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>): A területen esetenként előforduló, bizonyára emberi tűzgyújtásra visszavezethető leégés az érzékeny fajok visszaszorulását okozhatja, az az idegenhonos inváziós fajok [pl.: aranyvessző (<i>Solidago sp.</i>), selyemkóró (<i>Asclepias syriaca</i>), ürömlevelű parlagfű (<i>Ambrosia artemisiifolia</i>)] elfekvő magjait csirázására serkentve pedig az területre ható inváziós nyomást fokozhatja.

Kód	Potenciális veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H: nagy, M: közepes, L: kis jelentőségű)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A10	extenzív legeltetés vagy alullegetetés	M	70	6260*-Pannon homoki gyepek; 6510-Sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>): A legeltetés intenzitásának csökkenésével növekszik a becserjésedő területek aránya, illetve megváltozik a gyepes élőhelyek fajösszetétele.
				Magyar kökörtin (<i>Pulsatilla pratensis</i> subsp. <i>hungarica</i>): A jelölő növényfaj elsősorban a homoki legelők viszonyaihoz alkalmazkodott. A mérsékelt legelés kedvező fennmaradása szempontjából, mivel a jószág által kevésbé fogyasztott fajról van szó, ugyanakkor a legeltetés által a konkurens növényfajok biomasszájának fogyasztása, és a szaporodásra alkalmas megnyíló felszínnek segítik terjedését. A legeltetés tartós visszaesése, megszűnése hosszú távon visszaszorulását okozhatja.
				Közönséges ürge (<i>Spermophilus citellus</i>): A faj tartósan rövid fűvű gyepes élőhelyeken képes megélni, amit a tervezési területre jellemző gyepeken leginkább a megfelelő időszakban folyamatosan végzett legeltetés biztosítja. Legeltetés hiányában, vagy annak nagyobb mértékű visszaesésével a záródó magas fűvű állapot, esetleg becserjésedés következtében állománya jelentősen visszaesik, eltűnik az érintett területről.
A06	gyepművelés felhagyása (pl. legeltetés vagy kaszálás megszüntetése)	L	70	6260*-Pannon homoki gyepek; 6510-Sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>): A jelölő élőhely fennmaradása szempontjából elengedhetetlen a különböző legelési nyomással történő gyepkezelés, melynek hiányában felgyorsulnak a szukcessziós folyamatok, valamint növekszik az inváziós fajok [pl.: fehér akác (<i>Robinia pseudoacacia</i>), keskenylevelű ezüstfa (<i>Elaeagnus angustifolia</i>)] térnyerésének lehetősége. Rendszeres legeltetés hiányában a fokozódó cserjésedés csökkentené a jelölő gyepterületek kiterjedését, továbbá egyes részeken a túlzott avarfelhalmozódás miatt elszegényedés, a biológiai sokféleség csökkenés lenne megfigyelhető.
				Magyar kökörtin (<i>Pulsatilla pratensis</i> subsp. <i>hungarica</i>): Legeltetés hiányában természetes szukcessziós folyamatok indulnak meg, melynek hatására kezdetben záródó magas fűvű állapot alakul ki, majd a cserjésedésnek (esetleges beerdősődésnek) köszönhetően az élőhely mindinkább alkalmatlanná válik a faj fennmaradása szempontjából.
				Közönséges ürge (<i>Spermophilus citellus</i>): Legeltetés hiányában a faj fennmaradásához nélkülözhetetlen rövid fűvű gyep hosszútávon becserjésedik, eltűnik, ami a faj

				populációinak felmorzsolódásához vezet.
L05	csökkenő termékenység / genetikai leromlás (pl. beltenyésztés vagy endogámia)	L	14	Közönséges ürge (<i>Spermophilus citellus</i>): A viszonylag alacsony populációméret és a populáció elszigeteltsége magában hordozza annak a veszélyét, hogy a populáció valamilyen kedvezőtlen hatásra történő további csökkenésével genetikai problémák jelenjenek meg.
B03	erdőfelújítás idegenhonos, vagy tájidegen fajokkal vagy azok betelepítése (beleértve az új fajokat és GMO-kat)	L	13	<p>6260*-Pannon homoki gyepek; 6510-Sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i>, <i>Sanguisorba officinalis</i>): A tájidegen és idegenhonos fajokkal [pl.: erdeifenyő (<i>Pinus sylvestris</i>), fehér akác (<i>Robinia pseudoacacia</i>), vörös tölgy (<i>Quercus rubra</i>), nemes nyár (<i>Populus x sp.</i>)] végzett erdőfelújítás – amelynek a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság vagyongazdálkodásában lévő erdőállományokban igen kicsi a valószínűsége - növeli a jelölő gyepterületekre nehezedő inváziós nyomást. Az idegenhonos, agresszív terjedő fajok a gyepre való kilépésükkel, terjedésükkel veszélyeztetik annak kiterjedését, állapotát. Ezen inváziós góccok felszámolása érdekében javasolt az ősz- és tájidegen fajokra való áttérés, illetve egyes erdőrészek esetében a faállományok létjogosultságának felülvizsgálata. Alapvetően a tervezési terület középső részein elhelyezkedő, nem őshonos faállományú erdőrészeknek a felszámolásával, illetve helyükön a gyeperedeti állapotába való visszaállításának segítségével növekedhetne a jelölő élőhelytípusba tartozó gyepterületek, illetve a hozzá kötődő jelölő fajok [magyar kökörörcsin (<i>Pulsatilla pratensis</i> subsp. <i>hungarica</i>), magyar futrinka (<i>Carabus hungaricus</i>), közönséges ürge (<i>Spermophilus citellus</i>)] potenciális élőhelyeinek kiterjedése is.</p> <p>9110*-Euro-szibériai erdőssztyepptölgyesek tölgyfajokkal (<i>Quercus</i> spp.): A jelölő élőhely közelében idegenhonos [pl: vörös tölgy (<i>Quercus rubra</i>), nemes nyár (<i>Populus x sp.</i>)], esetleg inváziós tulajdonságokkal is bíró fajokkal [pl.: fehér akác (<i>Robinia pseudoacacia</i>)] történő felújítás jelentős inváziós nyomást jelent az élőhelyre. A jelölő élőhely területén végzett hasonló felújítás a jelölő élőhely teljes megsemmisülését eredményezi.</p> <p>Magyar nőszirm (<i>Iris aphylla</i> subsp. <i>hungarica</i>): Az üzemszerű tarvágásos, teljes talajelőkészítéssel végzett felújítás olyan mértékű bolygatással jár, hogy az többnyire elpusztítja a növényt, illetve élőhelyét.</p>

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

A Hajdúbagosi-legelő kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területté nyilvánításakor az élőhelyvédelmi irányelv 4. cikkének (4) bekezdése alapján a terület természetvédelmi célkitűzései meghatározásra kerültek, valamint kiemelésre kerültek egyes jelölő értékek, amelyeket a kezelés során prioritásként javasolt kezelni. A Natura 2000 területek célkitűzései és prioritásai a területek hivatalos Natura 2000 adatlapjain találhatóak.

A természetvédelmi célállapot:

A Natura 2000 terület természetvédelmi célkitűzése az azon található, a kijelölés alapjául szolgáló élőhelytípusok [6510-Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*); 91I0*-Euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus* spp.); 6260*-Pannon homoki gyepek] és fajok [magyar kökörccsin (*Pulsatilla pratensis* subsp. *hungarica*), közönséges ürge (*Spermophilus citellus*), magyar futrinka (*Carabus hungaricus*), nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*)] kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fenntartása, helyreállítása, valamint a Natura 2000 területek lehatárolásának alapjául szolgáló természeti állapot és a kedvező természetvédelmi állapottal összhangban lévő gazdálkodás feltételeinek biztosítása.

A Hajdúbagosi-legelő területén a legfontosabb a gyepterületek megfelelő legeltetésnek biztosítása, az idegenhonos faállományú erdők felszámolása, valamint az ős- és tájhoz hasonló faállományú erdőrészek megóvása.

Ezzel egyidejűleg kiemelt jelentőségű cél az idegenhonos inváziós fajok [aranyvessző-fajok (*Solidago* ssp.), zöldjuhar (*Acer negundo*), fehér akác (*Robinia pseudoacacia*), selyemkóró (*Asclepias syriaca*), keskenylevelű ezüstfa (*Elaeagnus angustifolia*)] térnyerésének megakadályozása, lehetőség szerint minél teljesebb körű eltávolítása a jelölő élőhelyek fajkészletének, valamint a jelölő fajok populációinak megőrzése érdekében.

A célállapot megvalósításakor célszerű törekedni arra, hogy a terület egyéb természetes, közösségi jelentőségű (de nem jelölő) élőhelyek kiterjedésének, karakterének, egységes táji megjelenésének, természetes biológiai sokféleségének fennmaradása is biztosítható legyen, valamint az ott előforduló, jelentős értéket képviselő védett és fokozottan védett fajok – pl.: nyugati földikutya (*Nannospalax leucodon*); sisakos sáska (*Acrida ungarica*); tükrös busalepke (*Heteropterus morpheus*); zöld gyík (*Lacerta viridis*); homoki gyík (*Podarcis taurica*) - igényeire.

A célállapot eléréséhez rendelt célkitűzések:

- A gyepek jelenlegi (helyenként a jelenleginél jobb) állapotának fenntartását célzó legeltetési rendszer kidolgozása, a kaszálás maximális háttérbe szorításával. A fő cél a területen található ürge (*Spermophilus citellus*), magyar futrinka (*Carabus hungaricus*), és magyar kökörccsin (*Pulsatilla pratensis* subsp. *hungarica*) állományok fennmaradásának biztosítása, figyelembe véve a fokozottan védett, de nem közösségi jelentőségű nyugati földikutya (*Nannospalax leucodon*) állományának megőrzését is;
- Fokozott ellenőrzés a gyepek károsító tevékenységek (homokbányászat, beszántás, gépjárműves közlekedés) megakadályozására;
- A terület közepén átvezető, természetkárosító hatású dűlőút megszüntetése, kiváltása nyugati kerülővel;
- Bolygatott területek gyomirtó kaszálása;

- A Hajdúbagosi Földikutya Rezervátum Természetvédelmi Terület területére eső, gyepet szegélyező vagy gyepvel körülzárt nem őshonos fajú erdőfoltok megszüntetése, gyepé alakítása;
- Inváziós és tájidegen fa-, cserje-, és lágyszárú fajok [fehér akác (*Robinia pseudoacacia*), kései meggy (*Prunus serotina*), szíriai selyemkóró (*Asclepias syriaca*), aranyvessző-fajok (*Solidago sp.*) stb.] folyamatos visszaszorítása, az ilyen fajok uralta tervezett erdőkben fafajcsere őshonos, a tájra, és élőhelyekre természetesen jellemző fajokra. Amennyiben az ilyen fajok őshonosak mellett, egyben vannak jelen, folyamatosan eltávolítandók, sarj- és újulatképződésük megakadályozandó;
- Az érintett, legalább karakterében őshonos fafajú (természetes, féltermészetes) erdőfoltokban átállni olyan erdőkezelési módszerre, mely a folyamatos erdőborítást biztosítja (tarvágás és teljes talajelőkészítés és tuskózás mellőzése), ugyanakkor idős (részben odvas) faegyedek és holt faanyag kellő arányú meglétét is;
- A terület nagyvadállományát lehetőleg olyan szinten tartani, ami nem akadályozza az egészséges erdődinamikát.

3.2. Kezelési javaslatok

A Natura 2000 területre vonatkozó természetvédelmi célkitűzések eléréséhez a terület egyes részei eltérő kezelést igényelnek, figyelembe véve az ott előforduló élőhelyeket, fajokat, és az ott jellemző gazdálkodási formákat. A kezelési, fenntartási, és részben az élőhelyrekonstrukciós és fejlesztési javaslatokat ezért a Natura 2000 terület egyes lehatárolt részegységeire, az úgynevezett kezelési egységek (KE) vonatkozóan rendszerezi a fenntartási terv (a kezelési egységek térbeli elhelyezkedését a 3.2.5. melléklet térképei mutatják be). Az egyes kezelési egységekre nem vonatkoztatható élőhelyrekonstrukciós, fajvédelmi, kutatási és monitorozási javaslatokat a 3.2.2. - 3.2.4. fejezetekben tárgyalja a fenntartási terv.

3.2.1. Élőhelyek kezelése (Kezelési egységek – KE)

A kezelési javaslatok esetében élesen el kell választani a kötelező jellegű, jogszabályban előírt korlátozásokat, illetve az önkéntes vállalásokat. A 275/2004 (X. 8.) Kormányrendelet 4.§ 5. pontja „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott kezelési javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára, megadják, hogy a jelölő értékek megőrzéséhez milyen kezelési előírás-javaslatok alkalmazása szükséges. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz. A tervkészítés időpontjában jogszabály alapján kötelezően betartandó előírásokon túli, a célokhoz illeszkedő, kívánatos kezelést megfogalmazó előírás-javaslatok iránymutatásként szolgálnak.”

A Hajdúbagosi-legelő Natura 2000 területen az előforduló élőhelyek, fontosabb fajok és gazdálkodási módok alapján 10 kezelési egység lehatárolása indokolt, amelyek térképi megjelenítését a 3.2.5 mellékletek fejezet mutatja be. A kezelési egységek lehatárolása a 2017-ben tapasztalt természeti adottságok alapján történt, 1:10.000 alapléptékben. A térképi lehatárolás léptékét figyelembe véve a kezelési egységek határai (különösen nem mesterséges vonalat, pl. szántó, csatorna határkövető egységek esetén) nem szigorúan véve rögzítettek,

hanem 10-20 méteres átmeneti sávban értelmezhető. A kezelések, beavatkozások gyakorlati tervezésénél emellett figyelembe szükséges venni, hogy a természeti adottságok, élőhelyek spontán változásai miatt a kezelési egységek egymáshoz viszonyított határai megváltozhatnak. A fentiek alapján tehát a kezelési egységek térbeli lehatárolása a fenntartási terv gyakorlati átültetése esetén áttekintő, iránymutató jellegű információnak tekintendő, aminek pontosítását magán a területen, az adott időszak aktuális állapotának megfelelően kell elvégezni.

Művelési ágakra vonatkozó információk, a terület adottságai, ehhez rendelhető általános javaslatok:

A Hajdúbagosi-legelő kisebb tájidegen és őshonos faállományokkal szegélyezett homokbuckás legelőterület. A területen épített környezeti elemként kizárólag vadles és gémeskút található. A tervezési terület döntőrésze gyeppel, emellett őshonos [főként kocsányos tölgy (*Quercus robur*)] és tájidegen [erdeifenyő (*Pinus sylvestris*), fehér akác (*Robinia pseudoacacia*), vörös tölgy (*Quercus rubra*), nemesnyár (*Populus x sp.*)] fajokból álló erdő, illetve a terület nyugati peremén egy kis kiterjedésű mezőgazdasági terület is megtalálható. Az elkülönített, és alábbiakban részletezendő kezelési egységek (KE) ugyan több – nem csupán természetvédelmi – szempontból jobban tükrözik a művelési-gazdálkodási lehetőségeket, de a művelési ágaknak megfelelő áttekintést is részletezzük:

- a) Erdő művelési ágú területek: A földhivatali nyilvántartás szerint az erdő művelési ágú területek kiterjedése összesen 64,25 ha, míg az erdészeti nyilvántartás szerint az erdőállományok 71,54 hektáron helyezkednek el. Az erdőrésztetek állami tulajdonban, és a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság vagyongazdálkodásában vannak. Az erdőterületek kezelése az erdőterület területen való elhelyezkedése, illetve a fenntartási terv készítésekor jelenlévő fafaj-típusoktól függően többfelé bontható. Az erdők esetében a távlati cél egyfelől az erdőssztyepp-tölgyesekhez tartozó erdőterületek hosszútávú megőrzése, illetve az idegenhonos faállományú erdők fokozatos faállománycseréjével a jelölő élőhely kiterjedésének növelése. Másfelől célszerű lenne a homoki gyepeken található idegenhonos faállományú erdők létjogosultságának felülvizsgálata, esetleg erdőtervezés alóli kivonása. A jelen fenntartási terv Kezelési Egységekre (KE) vonatkozó előírás javaslatai részben a körzeti erdőtervezés által nem szabályozott, az egyedi beavatkozások tervezése során releváns részleteket tartalmaz, részben a hosszabb távú, azaz az eljövendő erdőgazdálkodási tervezési eljárások során érvényesíthetőek – lévén a Natura 2000 fenntartási tervnek nincsen jogszabályban rögzített időbeli hatálya. Az erdőkkel, fasorokkal, facsoportokkal kapcsolatos javaslatokat a KE-3, KE-4, KE-5, KE-6, KE-7, KE-8, KE-9 és a KE-10 kezelési egységek tárgyalják részletesebben.
- b) Rét művelési ágú területek: A tervezési terület legnagyobb részét, a földhivatali nyilvántartás szerint 235,15 ha-t, a rét művelési ágú területek teszik ki. Jó természetességi állapotban való fenntartásuk elengedhetetlen feltétele a megfelelő módon történő legeltetésük. Hosszútávú elsősorban a tervezési terület középső részein található, idegenhonos faállományú (Hajdúbagos 3D, 3F, 3L, 3M és részben a 3B, illetve 3H) erdőrészteteknél meg kell vizsgálni a felszámolásuk lehetőségét, és ha az megoldható, akkor gyeppé kell alakítani, ami növelheti a pannon homoki gyeppel kiterjedését, illetve az ahhoz köthető fajok jelölő fajok [kőkörcsin, ürge] potenciális élőhelyét. A rét művelési ágú területek kezelési javaslatait a KE-1 és a KE-2 kezelési egységeknél részletezi a fenntartási terv, az esetlegesen felszámolható erdőrésztetekről pedig a KE-7 kezelési egység ad tájékoztatást.
- c) Szántó művelési ágú területek: A szántó művelési ágú terület egyetlen összefüggő területi egységben, csekély arányban van jelen. Kiterjedése a földhivatali nyilvántartás alapján

2,8 ha. A hosszabb távú, általános természetvédelmi célkitűzéseket a terület gyepké alakítása, vagy őshonos fafajú erdőtelepítése (élőhelyrekonstrukció) szolgálja. Amíg ez nem valósul meg, a szántóföldi gazdálkodás kíméletesebb folytatása elengedhetetlen a kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület természeti értékeinek megóvása érdekében. A mezőgazdasági művelés alatt álló területtel kapcsolatos javaslatokat a KE-11 kezelési egységekre vonatkozó pontokban részletezi a fenntartási terv.

- d) Művelésből kivett művelési ágú területek: A művelés alól kivett területek összkiterjedése a földhivatali nyilvántartás alapján 5,7 ha. Ide tartozik a tervezési terület nyugati sarkában lévő agrárkultúra, illetve a területet keresztülszelő földutak. Természetvédelmi szempontokat figyelembe véve távlati célkitűzésként a szántó visszagyepesítése, esetleg erdősítése, valamint a földutak létjogosultságának felülvizsgálata és indokolatlan létük esetén gyepként való további hasznosításuk jelölhető meg. A kivett művelési ágú területekre vonatkozó javaslatok részletesebb kifejtése a KE-11 és KE-12 kezelési egységek leírásánál találhatóak.

Kezelési egység kódja: KE-1

(1) Kezelési egység meghatározása: Ez a kezelési egység a Natura 2000 terület homokgyepi élőhelyeit, illetve az azokba ágyazott kisebb, jellegtelen vagy gyomos száraz és üde gyepet foglalja magába, amelyek nagy része jelölő élőhelyként jelentős természeti értéket képvisel. A kezelési egység területén több közönséges ürge (*Spermophilus citellus*) által benépesített élőhelyfolt is előfordul, illetve itt találhatóak a magyar kökörcsin (*Pulsatilla pratensis* subsp. *hungarica*) és az ugyancsak jelölő magyar futrinka (*Carabus hungaricus*) állományai is.

(2) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- Érintett ÁNÉR élőhelyek:
 - A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): Nyílt homokpusztagyep (G1); Homoki sztyeprétek (H5b); Jellegtelen száraz-félszáraz gyep (OC)
 - A kezelési egységben csekély kiterjedésben előforduló egyéb élőhelytípusok (Á-NÉR 2011 kódok szerint): Nem zombékoló magassásrétek (B5); Mocsársásrétek (D34); Szikes rétek (F2); Jellegtelen üde gyep (OB); Üde és nedves cserjések (P2a); Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b); Nem őshonos fafajok spontán állományai (S6)
- Érintett Natura 2000 élőhelyek: Pannon homoki gyep (6260*)
- Érintett közösségi jelentőségű fajok: magyar kökörcsin (*Pulsatilla pratensis* subsp. *hungarica*), közönséges ürge (*Spermophilus citellus*), magyar futrinka (*Carabus hungaricus*)
- Érintett, egyéb kiemelt fajok: nyugati földikutya (*Nannospalax leucodon*)

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési egységben a jelölő magyar kökörcsin (*Pulsatilla pratensis* subsp. *hungarica*), illetve a szintén jelölő közönséges ürge (*Spermophilus citellus*) állományainak igényeit figyelembe vevő, évente az időjárási viszonyoknak és a gyep állapotának megfelelő adaptív legeltetéses használat indokolt, rendszeres természetvédelmi kezelői közreműködéssel.

A terület nagy részén tartós, egybefüggő, rövid fűvű állapotot fenntartó legelőként való használat javasolt; kaszálás csak kiegészítő céllal indokolt. A használat során a jelölő homokgyepi élőhely természetes változatosságát, megújuló képességét legeltéstől kímélt területrészek kialakításával szükséges segíteni.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások:

A gyepek esetén kötelezően betartandó előírásként a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni.

Az országos jelentőségű Hajdúbagosi földikutyá-rezervátum Természetvédelmi Területen a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény előírásai az iránymutatóak.

A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság vagyonekezelésében lévő, haszonbérleti szerződés keretében hasznosított területeken gyepterületek hasznosítása során be kell tartani a haszonbérleti szerződésben foglalt előírásokat.

b) Javasolt előírások:

- Felülvetés nem megengedett. (GY01)
- Fogasolás nem megengedett. (GY09)
- Tárcsázás nem megengedett. (GY10)
- Tüzpázták létesítése nem megengedett. (GY15)
- Legeltetéssel és szükség esetén tisztító kaszálással történő hasznosítás. (GY19)
- A gyepek cserjésedésének megakadályozása, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzése. (GY28)
- A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak szükséges bejelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni. (GY31)
- A gyepterületen előforduló őshonos hagyasfák, hagyasfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok meghagyása. (GY33)
- Gyepterületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájjidegen faegyedeket vegyszeres kezelését lábon állva szükséges elvégezni (törzs megfűrése, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a kezelés fafajától függően a vegetációs időszak kezdetén (április-május) vagy végén (augusztus-szeptember) végezhető. (GY34)
- A legeltetési sűrűség egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal. (GY44)
- Villanypásztor használata nem megengedett. (GY49)
- Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal. (GY59)
- Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék. (GY67)
- Legeltethető állatfaj: juh. (GY68) /Megjegyzés: a magyar kökőrcsin (*Pulsatilla pratensis* subsp. *hungarica*) előfordulási területének 30-50 méteres környezetében - amely területrészt minden év május 31-ig ki kell jelölni az illetékes nemzeti park igazgatósággal egyeztetve - kerülni kell a juh-val való legeltetést június 1-ig. Ezt követően a legeltetés ezen a területen is folytatható./
- Legeltethető állatfajok: lófélék (ló, szamár). (GY70)
- Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása. (GY107) /Megjegyzés: a magyar kökőrcsin (*Pulsatilla pratensis* subsp. *hungarica*) állományok védelme érdekében a kaszálást megelőzően egyeztetni szükséges a területileg illetékes nemzeti park igazgatósággal./
- A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak nem helyezhetők el. (GY116)

- A legelészkiárt terület kialakítása a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetve. (GY122) /Megjegyzés: A legeltetészkiárt terület részeként szükséges kijelölni minden év május 31-ig a magyar kökőrcsin (*Pulsatilla pratensis* subsp. *hungarica*) állományainak 30-50 méteres környezetét. Június 1. után a legeltetés ezen a területen is folytatható./
- A területen szóró, vadetető, szózó nem létesíthető. (VA03)

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A területen megjelenő lágyszárú és fásszárú inváziós fajok (pl.: selyemkóró (*Asclepias syriaca*), fehér akác (*Robinia pseudoacacia*)) visszaszorítása szükséges. Egyéb, a kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós, élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhelyek területének csökkenésével jár (beépítés, vonalas létesítmények kialakítása) nem javasolható.

Az esetleges illegális hulladékelhelyezés, a terepi motorsportok, a jelölő növényfaj károsításának megelőzése érdekében javasolható a gyakoribb őrzési tevékenység, a kezelési egységnek a Natura 2000 terület külső határánál az illegális tevékenységek tiltását jelző tábla elhelyezése.

Javasolt továbbá a kezelési egység területén előforduló jelölő élőhely [Pannon homoki gyepek (6260*)] és fajok [magyar kökőrcsin (*Pulsatilla pratensis* subsp. *hungarica*), közönséges ürge *Spermophilus citellus*] védelme érdekében a vadlétszám megfelelő szabályozása, csökkentése.

(7) Kezelési javaslatok indoklása:

A kíméletes legeltető gazdálkodás fenntartása alapvetően jól szolgálja a homoki gyepek és az itt található magyar kökőrcsin (*Pulsatilla pratensis* subsp. *hungarica*), és magyar futrinka (*Carabus hungaricus*) állományok élőhelyi igényeinek fenntartását – amennyiben az rendszeres, az adott év időjárási és egyéb külső viszonyaihoz alkalmazkodó természetvédelmi felügyelet mellett történik. Alacsonyabb fűhozamú években a legelési nyomás mérséklése indokolt, különösen a magyar kökőrcsin állományfoltjaiban. A jelölő élőhely térbeli sokféleségének elősegítése, és a legelés okozta eróziós hatás mérséklése érdekében érdemes kisebb – a nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínű területrészeken – a legeléstől kímélt foltokat kialakítani. Legeltetésnél a szarvasmarhának, ezen belül elsősorban kisebb termetű és súlyú fajtáknak javasolt prioritást adni.

Kiemelten fontos az inváziós fásszárúakkal (fehér akác (*Robinia pseudoacacia*)) szembeni védekezés, amelyek elsősorban a szomszédos erdőállományok felől terjednek, ugyanakkor kisebb kiterjedésben őshonos fás-cserjés foltok fenntartása az élőhelyi sokféleség szempontjából indokolt.

A közönséges ürge (*Spermophilus citellus*) védelme érdekében szintén fontos a megfelelően legeltetett, rövidfűvű gyepterületek kialakítása. Magasabb fűhozamú években, a magyar kökőrcsin állományfoltjainak kivételével, a legeltetés intenzitását növelni szükséges a folyamatosan alacsony növényzetmagasság biztosítása érdekében. Fontos továbbá a területen megjelenő ragadozók [vörös róka (*Vulpes vulpes*), illetve kóbor vagy háziállatok (kutya, macska)] létszámának szabályozása, csökkentése.

Kezelési egység kódja: KE-2

(1) Kezelési egység meghatározása: Ez a kezelési egység foglalja magába többek közt a korábban vízállásos, bagosi "Nyomás" elnevezésű területrészt. A tervezési terület alacsonyabban elhelyezkedő, nedvesebb térszínei, üde gyepek és mocsárrétek. Ehhez a kezelési egységhez köthetőek a jelölő nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) populációi.

(2) Kezelési egység megfeleltetése/ Érintettség vizsgálata:

- Érintett ÁNÉR élőhelyek:
 - A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): Nem zombékoló magassásrétek (B5); Mocsárrétek (D34); Jellegtelen üde gyepek (OB)
 - A kezelési egységben csekély kiterjedésben előforduló egyéb élőhelytípusok (Á-NÉR 2011 kódok szerint): Nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a); Zsiókás, kötő kákás és nádas szikes vizű mocsarak (B6); Homoki sztyeprétek (H5b); Üde és nedves cserjések (P2a); Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC)
- Érintett Natura 2000 élőhelyek: Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) (6510)
- Érintett közösségi jelentőségű fajok: nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), vöröshasú unka (*Bombina bombina*), kislefűszű aszat (*Cirsium brachycephalum*)
- Érintett, egyéb kiemelt fajok: -

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési javaslatok középpontjában a természeti értékek igényeit figyelembe vevő legeltetés folytatása áll. A kezelési egységben a gyepterület állapotának megfelelő, ahhoz alkalmazkodó, kíméletes hasznosítás indokolt, rendszeres természetvédelmi kezelői közreműködéssel.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások:

A gyepek esetén kötelezően betartandó előírásként a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni.

Az országos jelentőségű Hajdúbagosi földikutyá-rezervátum Természetvédelmi Területen a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény előírásai az iránymutatóak.

A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság vagyionkezelésében lévő, haszonbérleti szerződés keretében hasznosított területeken gyepterületek hasznosítása során be kell tartani a haszonbérleti szerződésben foglalt előírásokat.

b) Javasolt előírások:

- Felülvetés nem megengedett. (GY01)
- Fogasolás nem megengedett. (GY09)
- Tárcsázás nem megengedett. (GY10)
- Tűzpászták létesítése nem megengedett. (GY15)
- Legeltetéssel és szükség esetén tisztító kaszálással történő hasznosítás. (GY19)
- A gyepek cserjésedésének megakadályozása, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzése. (GY28) /Megjegyzés: cserjeirtást javasolt a madarak költési, valamint a jelölő rovarfajok aktivitási periódusának figyelembe vételével augusztus 16.-február 15. közötti időszakban végezni./
- A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak szükséges bejelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni. (GY31)
- Gyepterületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájidegen faegyedeket vegyszeres kezelést lábon állva szükséges elvégezni (törzs megfúrása, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a kezelés fafajától függően a vegetációs időszak kezdetén (április-május) vagy végén (augusztus-szeptember) végezhető. (GY34)

- A legeltetési sűrűség egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal. (GY44)
- Villanypásztor használata nem megengedett. (GY49)
- Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal. (GY59)
- Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék. (GY67)
- Legeltethető állatfajok: lófélék (ló, szamár). (GY70)
- Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása. (GY107) /Megjegyzés: a kistűzű aszat (*Cirsium brachycephalum*) és a nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) állományok védelme érdekében a kaszálást megelőzően egyeztetni szükséges a területileg illetékes Nemzeti Park Igazgatósággal./
- A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak nem helyezhetők el. (GY116)
- A területen szóró, vadetető, sózó nem létesíthető. (VA03)

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A területen megjelenő lágy- és fásszárú inváziós fajok (aranyvessző (*Solidago sp.*), selyemkóró (*Asclepias syriaca*), keskenylevelű ezüstfa (*Elaeagnus angustifolia*)) visszaszorítása szükséges. Egyéb, a kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós, élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhelyek területének csökkenésével jár (beépítés, vonalas létesítmények kialakítása) nem javasolható.

(7) Kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési egység területén található élőhelyek megfelelő hasznosítás hiányában cserjésedésre, erdősődésre hajlamosak, ezáltal hosszabb távon megszűnhetnek. A kíméletes legeltetés tehát elengedhetetlen, ugyanakkor a jelölő élőhelyek és fajok speciális igényei miatt bizonyos természetvédelmi korlátozások is indokoltak. A kezelési egység területén előforduló jelölő és egyéb védett fajok megőrzése érdekében a szarvasmarhával történő legeltetés indokolt, ami a változatos mocsári élőhelyeket legalább a jelenlegi állapotukban képes fenntartani. Az őshonos cserjefajokból álló mozaikos hagyásfoltok kialakítása a területen növeli annak diverzitását. Kiemelten fontos az inváziós növényfajokkal szembeni védekezés.

Kezelési egység kódja: KE-3

(1) Kezelési egység meghatározása: A kezelési egységhez Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott a tervezési terület jellemzően őshonos fafajú erdőterületei tartoznak. Itt található a területen előforduló közösségi jelentőségű magyar nőszirm (*Iris aphylla* subsp. *hungarica*) kisebb állománya is.

(2) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- Érintett ÁNÉR élőhelyek:
 - A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): Alföldi zárt kocsányos tölgyesek (L5); Őshonos fafajú fiatalosok (P1); Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA); Őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők (RB); Őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők (RC)
 - A kezelési egységben csekély kiterjedésben előforduló egyéb élőhelytípusok (Á-NÉR 2011 kódok szerint): Nyílt homoki tölgyesek (M4); Üde és nedves cserjések (P2a); Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC); Homoki sztyeprétek (H5b); Lágyszárú évelő özönfajok állományai (OD); Nem őshonos fafajok spontán állományai (S6)

- Érintett Natura 2000 élőhelyek: Pannon homoki gyepek (6260*); Euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus* spp.) (91I0*)
- Érintett erdőrészek: Hajdúbagosa 3A, 3B, 3E, 3J, 3K, 3N, 11A, 11B, 11E, 11F, 11G, 11H, 11I, 11J, 11K, 11M, 11N
- Érintett erdőgazdálkodási tevékenységet szolgáló földterületek: 11TI1
- Érintett közösségi jelentőségű fajok: magyar nőszirm (*Iris aphylla* subsp. *hungarica*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*)
- Érintett, egyéb kiemelt fajok: -

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési javaslatok középpontjában az erdők szerkezeti és fajösszetételi szempontú természetességi állapotának megtartása, lehetőség szerinti javítása, továbbá a tájidegen fajok visszaszorítása áll.

Az érintett erdőrészek természetvédelmi elsődleges rendeltetésűek, fatípus és célállomány szerint többségében kocsányos tölgyes erdők. Az érintett erdőterületeken a körzeti erdőtervnek megfelelő gazdálkodás folytatható, kiemelt szempontként kezelve az állománynevelések és a később esedékes felújítások során az intenzíven terjedő idegenhonos és nem tájhonos fásszárúak arányának csökkentését.

Az állományok területén javasolt a természetvédelmi célú erdőkezelés alkalmazása (többek között tarvágás mellőzése, holtfák meghagyása, teljes talajelőkészítés elhagyása, tuskóprizmák mellőzése), amelyek hozzájárulhatnak a felújítások sikerességéhez is.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások:

Körzeti erdőterv: A Debrecen-Halápi erdőtervezési körzet erdőterve (érvényes: 2018-2028.) Határozat ügyiratszám: HB-03/ERD/04670-19/2018.)..Az országos jelentőségű Hajdúsági Tájvédelmi Körzettel, illetve Hajdúbagosi Földikútya-rezervátum Természetvédelmi Területtel átfedésben lévő erdőrészekben a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény előírásai az iránymutatóak.

b) Javasolt előírások:

- A közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átmeneti, örökzöld vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés. (E03)
- Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt). (E08)
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével. (E09)
- A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása. (E12)
- Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása. (E17)
- A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős, vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során. (E18)
- A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása. (E27)
- Az erdő talajának megóvása érdekében a teljes talaj-előkészítés elhagyása. (E47)
/Megjegyzés: főként a közösségi jelentőségű magyar nőszirm (*Iris aphylla* subsp.

hungarica) állományait érintő erdőrészletekben/

- Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazása. (E57) /Megjegyzés: az alábbi fajok telepítése javasolt: kocsányos tölgy (*Quercus robur*), szürke-, fehér- és rezgőnyár (*Populus x canescens*, *P. alba*, *P. tremula*), magyar kőris (*Fraxinus angustifolia* subsp. *danubialis*), vadkörte (*Pyrus pyraeaster*), vénic szil (*Ulmus laevis*), mezei szil (*Ulmus minor*), tatárjuhar (*Acer tataricum*). *Javasolt állománytípusok: kocsányos tölgy; kocsányos tölgy-elegyes; kocsányos tölgy-hazai nyár; kocsányos tölgy-kőris /*
- Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően. (E68)
- A tűzpásztákon, nyiladékokon az idegenhonos, agresszíven terjeszkedő növényfajok visszaszorítása. (E71)
- Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszak megválasztása: életciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása. (E75)
- Tuskóprizmák, tuskópászták nem létesíthetők. (E82)
- Fakitermelés tervezése során az érintett erdőrészletek korosztály-eloszlásának javítása. Térben változó erélyű nevelővágások végzése, az alsó szint és az átlagkornál fiatalabb egyedek kímélete. (E84)
- Tuskóprizmák, tuskópászták felszámolása. (E93)
- Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki. (VA01)
- Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni. A kerítéseket legkésőbb az utolsó tisztítási munka elvégzését követő egy éven belül le kell bontani. (VA02) /*Magyarázat: A vadkizáró kerítések az erdőfelújítások befejezetté nyilvánítását követően kerüljenek elbontásra. Az évekig, évtizedekig fennálló kerítések az élőhely komoly és nagymértékű fragmentációját okozzák, továbbá az elhanyagolt, funkciójukat már be nem töltő kerítések balesetveszélyesek. Javasoljuk továbbá megfontolni a kerítés esetleges lebonthatóságát azokban az esetekben is, amikor az erdőfelújításokat még nem nyilvánították befejezettnek, viszont az újulat már megerősödött annyira, hogy benne a vad már nem tud kárt tenni./*

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Élőhelyrekonstrukciós javaslatok nem merülnek föl a kezelési egységre vonatkozóan.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhelyek területének csökkenésével jár (beépítés, vonalas létesítmények kialakítása) nem javasolható.

(7) Kezelési javaslatok indoklása:

A felsorolt javaslatok az Euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus spp.*) (9110*) jelölő élőhely állományainak fennmaradását segítik elő. Ennek az állománynak a fennmaradása kulcsfontosságú, bár ismert tény, hogy a kezelési egységbe tartozó idős, kocsányos tölgy főfafajú erdőssztyepp-jellegű erdők felújítása igen nehezen kivitelezhető. Megoldást jelenthet a kezelési egységben a *faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra* való áttérés, valamint a nem ős- és tájhonos fafajok elegyes állományainak fokozatos fafajcserével történő átalakítása a jelölő élőhely állományösszetételéhez hasonló módon.

Elengedhetetlen a tisztások tisztásként való fenntartása magyar nőszirm (*Iris aphylla* subsp. *hungarica*) élőhelyeinek, illetve potenciális élőhelyeinek megőrzése érdekében. A további

megadott javaslatok a jelölő növényfaj meglévő állományainak fennmaradását is szolgálja. Az erdőállományok felújulását, illetve a közösségi jelentőségű fajok [magyar nőszirom (*Iris aphylla* subsp. *hungarica*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*)] állományainak fennmaradását veszélyeztető tényezőként van jelen a túltartott vadállomány.

Kezelési egység kódja: KE-4

(1) Kezelési egység meghatározása: Ebbe a kezelési egységbe tartoznak azok őshonos és nem őshonos fafajú vegyes erdők, amelyeknél az őshonos fafaj alkotta erdőállomány kialakítását fokozatos felújítással javasolt megvalósítani. Az erdőrészek kivétel nélkül az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőterületek.

(2) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- Érintett ÁNÉR élőhelyek:
 - A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA); Őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők (RB); Őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők (RDb)
 - Érintett Natura 2000 élőhelyek: Euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus* spp.) (91I0*)
- Érintett erdőrészek: Hajdúbagos 3H, 3O
- Érintett közösségi jelentőségű fajok: -
- Érintett, egyéb kiemelt fajok: -

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Mivel a kezelési egységbe tartozó erdőrészek közvetlenül érintkeznek jelölő élőhelyekkel, ezért a továbbiakban ezt szem előtt tartva kellene a kezelését végezni. A kezelési egységben célszerű lenne fokozatosan táj és őshonos fafajú erdőterületek kialakítása, ezáltal hosszabb távon növelve a tájra jellemző erdőterületek kiterjedését.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások:

Körzeti erdőterv: A Debrecen-Halápi erdőtervezési körzet erdőterve (érvényes: 2018-2028.) Határozat ügyiratszám: HB-03/ERD/04670-19/2018.).

Az országos jelentőségű Hajdúsági Tájvédelmi Körzettel, illetve Hajdúbagosi Földikutyarezervátum Természetvédelmi Területtel átfedésben lévő erdőrészekben a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény előírásai az iránymutatóak.

b) Javasolt előírások:

- Erdészeti szempontból tájidegen fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése. (E05)
- A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során. (E18)
- Természetes-, természetszerű- és származék természetességi állapotú erdőkben a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása. (E028)
- Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fafajok egyedeinek megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is. (E30)
- Őshonos fafajú állományok véghasználata során átlagosan 5-20% területi lefedettséget

biztosító mikroélőhelyek visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában. (E38)

- Felújítás tájhonos fafajokkal, illetve célállománnyal. (E51) */Megjegyzés: Felújítások során kocsányos tölgy (Quercus robur), magyar kőris (Fraxinus angustifolia subsp. danubialis), vénic szil (Ulmus laevis), mezei szil (Ulmus minor), fehér nyár (Populus alba), szürke nyár (Populus canescens), ezüsthárs (Tilia tomentosa) fafajok telepítése javasolható, valamint a fentiekén túl elegyfajként rezgő nyár (Populus tremula), tatárjuhar (Acer tataricum), vadkörte (Pyrus pyraeaster), madárcseresznye (Cerasus avium), esetleg bibircses nyír (Betula pendula) is telepíthető./*
- Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágy- és fásszárúak továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, száruzás) történő megakadályozása. (E83)
- Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni. A kerítéseket legkésőbb az utolsó tisztítási munka elvégzését követő egy éven belül le kell bontani. (VA02) */Magyarázat: A vadkizáró kerítések az erdőfelújítások befejezetté nyilvánítását követően kerüljenek elbontásra. Az évekig, évtizedekig fennálló kerítések az élőhely komoly és nagymértékű fragmentációját okozzák, továbbá az elhanyagolt, funkciójukat már be nem töltő kerítések balesetveszélyesek. Javasoljuk továbbá megfontolni a kerítés esetleges lebonthatóságát azokban az esetekben is, amikor az erdőfelújításokat még nem nyilvánították befejezettnek, viszont az újulat már megerősödött annyira, hogy benne a vad már nem tud kárt tenni./*

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egységben alapvetően tájhonos fajok alkotta természetközeli erdő kialakítása hosszútávú célkitűzés, fafajcsere és szerkezetátalakítás által.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési, fenntartási javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési javaslatok által hosszútávon az erdőrészletek egy része akár maga is jelölő erdei élőhellyé válhatna, így növekedne az élőhely kiterjedése. A legtöbb önkéntesen vállalható előírás betartása abban az esetben is javasolt, ha a fafajcsere nem történik meg. Ilyen pl. az özönnövények visszaszorítása.

Az erdőállományok felújulását a túltartott vadállomány veszélyezteti. A vadállomány csökkentése kívánatos lenne, ennek megvalósulásáig azonban javasolt a vadkizáró kerítések alkalmazása a felújítások védelme érdekében. Fontos megjegyezni ugyanakkor, hogy a sikeres erdőfelújítást követően a kerítések felszámolásáról gondoskodni kell a területek átjárhatóságának és egységének megőrzése érdekében.

Kezelési egység kódja: KE-5

(1) Kezelési egység meghatározása: A kezelési egységbe a Natura 2000 területen előforduló kisebb üde cserjés foltok, őshonos fafajú facsoportok, fasorok tartoznak, melyeknek a változatlan formában való fennmaradása a távlati cél.

(2) Kezelési egység megfeleltetése/ Érintettség vizsgálata:

- Érintett ÁNÉR élőhelyek:
 - A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): Üde és

nedves cserjések (P2a); Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA)

- A kezelési egységben csekély kiterjedésben előforduló egyéb élőhelytípusok (Á-NÉR 2011 kódok szerint): Nem zsombékoló magassásrétek (B5); Mocsárrétek (D34); Nem őshonos fafajok spontán állományai (S6); Jellegtelen üde gyepek (OB); Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC)
- Érintett Natura 2000 élőhelyek: Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) (6510)
- Érintett erdőgazdálkodási tevékenységet szolgáló földterületek: Hajdúbagos TI1, TI2
- Érintett közösségi jelentőségű fajok: -
- Érintett, egyéb kiemelt fajok: -

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési egységbe tartozó cserjés, fás területek változatlan formában való fenntartása javasolható.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások:

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

Az erdőterületek, külterületi fásítások esetében „az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról” szóló 2009. évi XXXVII. törvény, valamint annak végrehajtásáról szóló 61/2017. (XII.21) FM rendelet előírásait figyelembe kell venni.

Az országos jelentőségű Hajdúsági Tájvédelmi Körzettel, illetve Hajdúbagosi Földkutyarezervátum Természetvédelmi Területtel átfedésben lévő erdőrészekben a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény előírásai az iránymutatóak.

b) Javasolt előírások:

- Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével. (E10) /Megjegyzés: *A kezelési egységhez tartozó őshonos cserjés és fás vegetáció kezeletlenül történő fenntartása javasolt nem csak az erdőtervezett erdők területén.* Ugyanakkor amennyiben a cserje- és fafajok újulatai a környező jelölő élőhelyekre terjeszkednek, azok eltávolításáról célszerű a területileg illetékes nemzeti park igazgatósággal egyeztetve gondoskodni./

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egységre vonatkozóan nem adhatók meg élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egységre vonatkozóan nem adhatók meg gazdálkodáshoz nem köthető előírás-javaslatok.

(7) Kezelési javaslatok indoklása:

A hosszútávú cél a területen jelenlévő értékes, őshonos fajokból álló cserjés-fás vegetáció megőrzése, mindemellett törekedve az inváziós növényfajoktól [zöldjuhar (*Acer negundo*), fehér akác (*Robinia pseudoacacia*), kései meggy (*Prunus serotina*)] mentesen tartására.

Kezelési egység kódja: KE-6

(1) Kezelési egység meghatározása: A kezelési egységhez tartoznak a tervezési terület

jellemzően nem őshonos fafajú erdőterületei, amelyek az Országos Erdőállomány Adattárban is nyilvántartott erdőterületek.

(2) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- Érintett ÁNÉR élőhelyek:
 - A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): Akácültetvények (S1); Ültetett erdei- és feketefenyvesek (S4); Nem őshonos fafajok spontán állományai (S6)
 - A kezelési egységben csekély kiterjedésben előforduló egyéb élőhelytípusok (Á-NÉR 2011 kódok szerint): Lágyszárú évelő özönfajok állományai (OD); Őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők (RDb)
- Érintett Natura 2000 élőhelyek: -
- Érintett erdőrészek: Hajdúbagos 3G, 3I, 3N, 11C, 11D, 11L, 11M, 11N
- Érintett erdőgazdálkodási tevékenységet szolgáló földterületek: Hajdúbagos 11TI2
- Érintett közösségi jelentőségű fajok: -
- Érintett, egyéb kiemelt fajok: -

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési egység területén található erdőrészek esetében javasolt az erdőgazdálkodási tevékenységeket úgy folytatni, hogy minél kisebb teret kapjanak az intenzív terjedésre képes tájidegen fajok [zöldjuhar (*Acer negundo*), fehér akác (*Robinia pseudoacacia*), amerikai alkörmös (*Phytolacca americana*)], ami által részben csökkenthető lenne a jelölő élőhelyekre nehezedő inváziós nyomás is. Ezen túlmenően a kezelési egység olyan erdőrészeiben (vagy az erdőrészek meghatározott részein), ahol a termőhelyi adottságok ezt lehetővé teszik, a felújítások során őshonos fafajú állományok kialakítására javasolt törekedni.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások:

Körzeti erdőterv:

A Debrecen-Halápi erdőtervezési körzet erdőterve (érvényes: 2018-2028.) Határozat ügyiratszám: HB-03/ERD/04670-19/2018.).

Az országos jelentőségű Hajdúsági Tájvédelmi Körzettel, illetve Hajdúbagosi Földikutyarezervátum Természetvédelmi Területtel átfedésben lévő erdőrészekben a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény előírásai az iránymutatóak.

b) Javasolt előírások:

- A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős, vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során. (E18)
- Felújítás tájhonos fafajokkal, illetve célállománnyal. (E51) /Megjegyzés: Felújítások során kocsányos tölgy (*Quercus robur*), magyar kőris (*Fraxinus angustifolia* subsp. *danubialis*), vénic szil (*Ulmus laevis*), mezei szil (*Ulmus minor*), fehér nyár (*Populus alba*), szürke nyár (*Populus canescens*), ezüsthárs (*Tilia tomentosa*) fafajok telepítése javasolható, valamint a fentiekben túl elegyfajként rezgő nyár (*Populus tremula*), tatárjuhar (*Acer tataricum*), vadkörte (*Pyrus pyraeaster*), madárcseresznye (*Cerasus avium*), esetleg bibircses nyír (*Betula pendula*) is telepíthető./
- A tűzpásztákon, nyiladékokon az idegenhonos, agresszíven terjeszkedő növényfajok visszaszorítása. (E71)
- Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is

biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni. A kerítéseket legkésőbb az utolsó tisztítási munka elvégzését követő egy éven belül le kell bontani. (VA02) /Magyarázat: A vadkizáró kerítések az erdőfelújítások befejezetté nyilvánítását követően kerüljenek elbontásra. Az évekig, évtizedekig fennálló kerítések az élőhely komoly és nagymértékű fragmentációját okozzák, továbbá az elhanyagolt, funkciójukat már be nem töltő kerítések balesetveszélyesek. Javasoljuk továbbá megfontolni a kerítés esetleges lebonthatóságát azokban az esetekben is, amikor az erdőfelújításokat még nem nyilvánították befejezettnek, viszont az újulat már megerősödött annyira, hogy benne a vad már nem tud kárt tenni./

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területén található erdőrészekben az őshonos fafajú állományok kialakítására javasolt törekedni. Alapvetően ős- és tájhonos fajok alkotta természetközeli erdő kialakítása a hosszútávú célkitűzés, fafajcsere és szerkezetátalakítás által.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan gazdálkodáshoz nem köthető javaslat nem merül fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása:

A nem őshonos, sokszor inváziós tulajdonságokkal bíró faegyedekből [fehér akác (*Robinia pseudoacacia*)] álló erdőrészek gyakran igen gyors területfoglalásra képesek, ezáltal csökkentve a jelölő élőhelyek kiterjedését. A javaslatok célja ezeknek a kockázatoknak a csökkentése, továbbá bizonyos esetekben, ahol lehetőség nyílik rá, a kezelési egység területén található állományok állománycseréje a területre jellemző természetközeli erdőállományok kialakítása céljából. A kezelési egység területén szórványosan előfordulnak idős kocsányos tölgy hagyásfák, és egyéb, a kultúrállományokban természetvédelmi értéket hordozó őshonos fafajok (pl. vadkörte, hazai nyarak, nyírek), melyek megőrzésére javasolt törekedni.

Az erdőállományok felújulását a túltartott vadállomány veszélyezteti. A vadállomány csökkentése kívánatos lenne, ennek megvalósulásáig azonban javasolt a vadkizáró kerítések alkalmazása a felújítások védelme érdekében. Fontos megjegyezni ugyanakkor, hogy a sikeres erdőfelújítást követően a kerítések felszámolásáról gondoskodni kell a területek átjárhatóságának és egységének megőrzése érdekében.

Kezelési egység kódja: KE-7

(1) Kezelési egység meghatározása: A kezelési egységhez a tervezési terület azon Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott, jellemzően nem őshonos fafajú erdőterületei tartoznak, amelyeknél távlati célkitűzés lehet az erdőterületek felszámolása. Ameddig az erdőrészek erdőtervezés alól történő kivonása nem valósul meg, a faállomány ős- és tájhonos fafajokra való cseréje javasolt.

(2) Kezelési egység megfeleltetése/ Érintettség vizsgálata:

- Érintett ÁNÉR élőhelyek:
 - A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): Újonnan létrehozott, őshonos vagy idegenhonos fafajú fiatal erdősis (P3); Akácültetvények (S1); Egyéb ültetett tájidegen lombos erdők (S3)
 - A kezelési egységben csekély kiterjedésben előforduló egyéb élőhelytípusok (Á-NÉR 2011 kódok szerint): Lágyszárú évelő özőnfajok állományai (OD); Nem őshonos fafajok spontán állományai (S6)

- Érintett Natura 2000 élőhelyek: -
- Érintett erdőrészek: Hajdúbagosa 3B, 3D, 3M, 3L, 3H
- Érintett közösségi jelentőségű fajok: magyar kökörcsin (*Pulsatilla pratensis* subsp. *hungarica*), magyar futrinka (*Carabus hungaricus*), közönséges ürge (*Spermophilus citellus*)
- Érintett, egyéb kiemelt fajok: -

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A tervezési területen található erdőrészekben javasolt az erdőgazdálkodási tevékenységeket úgy folytatni, hogy minél kisebb teret kapjanak az intenzív terjedésre képes tájidegen fajok [fehér akác (*Robinia pseudoacacia*)]. Ahol a termőhelyi adottságok ezt lehetővé teszik, a felújítások során őshonos fafajú állományok kialakítására javasolt törekedni, illetve a KE-7 kezelési egységbe tartozó területrészekben javasolt felülvizsgálni az erdőrészek létjogosultságát.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások:

Körzeti erdőterv:

A Debrecen-Halápi erdőtervezési körzeti erdőterve (érvényes: 2018-2028.) Határozat ügyiratszám: HB-03/ERD/04670-19/2018.).

Az erdőrészek az országos jelentőségű Hajdúbagosi Földikutyá-rezervátum Természetvédelmi Területen helyezkednek el, így a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény vonatkozó előírásai is betartandóak.

b) Javasolt előírások:

- Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt). (E08)
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével. (E09)
- A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős, vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során. (E18)
- Fahasználatok során a kitermelt faanyag vonszolások közelítésének mellőzése. A faanyagot rövid fában, emelve kell közelíteni. (E35)
- Az eredeti talajállapot fenntartása érdekében a talaj-előkészítés és a tuskózás elhagyása. (E49)
- Felújítás tájhozonyos fafajokkal, illetve célállománnyal. (E51) /Megjegyzés: Amennyiben a területen felújításra kerül sor, úgy a kocsányos tölgy (*Quercus robur*), magyar kőris (*Fraxinus angustifolia* subsp. *danubialis*), vénic szil (*Ulmus laevis*), mezei szil (*Ulmus minor*), fehér nyár (*Populus alba*), szürke nyár (*Populus canescens*), ezüsthárs (*Tilia tomentosa*) fafajok telepítése javasolható, valamint a fentiekben túl elegyfajként rezgő nyár (*Populus tremula*), tatárjuhar (*Acer tataricum*), vadkörte (*Pyrus pyraeaster*), madárcseresznye (*Cerasus avium*), esetleg bibircses nyír (*Betula pendula*) is telepíthető./
- A környező gyepterületek védelme érdekében az idegenhonos fafajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása. (E69)
- Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására. (E72)
- Tuskóprizmák, tuskópaszták nem létesíthetők. (E82)

- A hagyásfák, hagyásfacsoportok fenntartása a fák természetes pusztulásáig. (E85)
- A letermelt faanyag április 30-ig történő elszállítása a xilofág rovarfajok védelme érdekében. (E86)
- A terület további hasznosítása nem erdőgazdálkodási tevékenység keretében támogatható. (E91)

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Amennyiben az erdőrészletek nem kerülnek erdőtervezés alól kivonásra, úgy őshonos fafajú állományok kialakítására javasolt törekedni.

Távlati célként javasolt felülvizsgálni az ebbe a kezelési egységbe tartozó erdőrészletek erdőtervezés alóli kivonását és a faállományok egy részének felszámolását a bennük szórványosan, vagy foltokban található őshonos fák meghagyás mellett. Ezáltal nem őshonos, mesterségesen telepített faállományok helyén a gyepek eredeti állapotába való visszaállítását segítve növekedhetne a 6260*-Pannon homoki gyepek jelölő élőhely, illetve a hozzá kötődő jelölő fajok [magyar kőkörcsin (*Pulsatilla pratensis* subsp. *hungarica*), magyar futrinka (*Carabus hungaricus*), közönséges ürge (*Spermophilus citellus*)] potenciális élőhelyének kiterjedése, továbbá mérséklődhetne az inváziós nyomás.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan gazdálkodáshoz nem köthető javaslat nem merül fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési javaslatok elsősorban a terület inváziós gócpontjainak tekinthető idegenhonos [jellemzően fehér akác (*Robinia pseudoacacia*) alkotta] faállományok felszámolását célozzák. Ezt elsősorban a kezelési egységbe tartozó erdőterületek erdőtervezés alóli kivonásával, majd a területek gyepeként való további hasznosításával célszerű kivitelezni. Gyepképpé való átalakítást követően a KE-1 kezelési egységre vonatkozó előírás javaslatokat célszerű alkalmazni ezeken a területeken is.

Ameddig az erdőrészletek erdőtervezés alól történő kivonása nem valósul meg, a faállomány ős- és tájhozonyos fafajokra való cseréje javasolt. Az ős- és tájhozonyos faállományú erdők mérsékeltebb inváziós nyomást jelentenek a környező gyepekre. Az erdőgazdálkodási munkák során szintén figyelemmel kell lenni a környező jelölő élőhelytípusba tartozó gyepterületekre, a munkálatok során azok nem sérülhetnek. Az előírás javaslatok részben ezen hatások elkerülését szolgálják.

Az inváziós fajok visszaszorítása bármilyen jellegű további hasznosítás során kiemelt jelentőségű.

Kezelési egység kódszáma: KE-8

(1) Kezelési egység meghatározása: A kezelési egységhez tartozik a tervezési terület déli részén található vegyes faállományú, Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrészlet tartozik, mely erdőrészlet esetében jószágdelelőként való hasznosítás javasolható távlati célként.

(2) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- Érintett ÁNÉR élőhelye:
 - A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint):
Őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők (RB)
- Érintett Natura 2000 élőhelyek: -
- Érintett erdőrészlet: Hajdúbagos 3C
- Érintett közösségi jelentőségű fajok: -

- Érintett, egyéb kiemelt fajok: -

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési egységhez tartozó erdőrészletben az idegenhonos [pl.: vörös tölgy (*Quercus rubra*)] és az inváziós [pl.: fehér akác (*Robinia pseudoacacia*)] faállományok kiszorítására, az ős- és tájthonos faegyedek megóvására, illetve ez utóbbi fafajokkal történő felújításra kellene törekedni.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások:

Körzeti erdőterv: A Debrecen-Halápi erdőtervezési körzet erdőterve (érvényes: 2018-2028.) Határozat ügyiratszám: HB-03/ERD/04670-19/2018.).

b) Javasolt előírások:

- A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős, vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során. (E18)
- Felújítás tájthonos fafajokkal, illetve célállománnyal. (E51) /Megjegyzés: leginkább kocsányos tölgy (*Quercus robur*), szürke nyár (*Populus canescens*), kisebb arányban vadkörte (*Pyrus pyraeaster*) telepítése javasolt delőhelyként. Amennyiben a területen felújításra kerül sor, úgy a kocsányos tölgy (*Quercus robur*), magyar kőris (*Fraxinus angustifolia subsp. danubialis*), vénic szil (*Ulmus laevis*), mezei szil (*Ulmus minor*), fehér nyár (*Populus alba*), szürke nyár (*Populus canescens*), ezüsthárs (*Tilia tomentosa*) fafajok telepítése javasolható, valamint a fentiekben túl elegyfajként rezgő nyár (*Populus tremula*), tatárjuhar (*Acer tataricum*), vadkörte (*Pyrus pyraeaster*), madárcseresznye (*Cerasus avium*), esetleg bibircses nyír (*Betula pendula*) is telepíthető./
- A környező gyepterületek védelme érdekében az idegenhonos fafajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása. (E69)
- Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, száruzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására. (E72)
- A fás legelő fájának felújítását a megjelenő újulat megőrzésével, a vadak és legelő állatok elleni megvédésével szükséges biztosítani. (GY123) /Megjegyzés: Bár a delőhely kialakítása az idegenhonos és inváziós fajok eltávolításával feltehetőleg megvalósítható, az esetleges felújítások során biztosítani szükséges a telepített faegyedek legelés elleni védelmét megerősödsükig./

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatként az idegenhonos [pl.: vörös tölgy (*Quercus rubra*)] és az inváziós [pl.: fehér akác (*Robinia pseudoacacia*)] erdőrészletből történő visszaszorítása tűzhető ki elsődleges célul.

Távlati célként az erdőrészlet erdőtervezésből való kivonása, és egy ligetes állományképet mutató, ős- és tájthonos faegyedekből álló jószágdelelő kialakítása javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan gazdálkodáshoz nem köthető javaslat nem merül fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása:

Az ide tartozó erdőállomány esetében a távlati célkitűzés egy, a környező gyepterületek kezeléséhez közvetett módon hozzájáruló marhadelelő kialakítása, melyhez az erdőrészlet tervezés alóli kivonása szükséges. Ehhez célszerű a területen jelenleg megtalálható egyes erdőállományból a turkesztáni szil (*Ulmus pumila*) egyedek eltávolítása a fehér nyár (*Populus*

alba) és szürke nyár (*Populus canescens*) egyedek meghagyása mellett, így kialakítva egy tájba illő ritkás szárnyékerdőt. Mindez jól szolgálná a környező jelölő gyepek legeltetési fenntartását.

Amennyiben az erdőrészlet továbbra is erdőtervezett erdőként marad fenn, úgy a kezelési egység területén található erdőállomány fafajcserével történő, ős- és tájhonos erdőállománnyá való átalakítása javasolt. A nem őshonos, esetenként inváziós tulajdonságokkal bíró faegyedekből [pl.: fehér akác (*Robinia pseudoacacia*)] álló erdőrészletek gyakran igen gyors területfoglalásra képesek, ezáltal csökkentve a jelölő élőhelyek kiterjedését. A javaslatok egyik célja ezeknek a kockázatoknak a csökkentése.

Az inváziós fajok [pl.: zöldjuhar (*Acer negundo*), fehér akác (*Robinia pseudoacacia*), amerikai alkörmös (*Phytolacca americana*)] visszaszorítása bármilyen jellegű további hasznosítás során kiemelt fontosságú.

Kezelési egység kódja: KE-9

(1) Kezelési egység meghatározása: Az első kezelési egység (KE-1) területén található idegenhonos fafaj [jellemzően fehér akác (*Robinia pseudoacacia*)] alkotta facsoport.

(2) Kezelési egység megfeleltetése/ Érintettség vizsgálata:

- Érintett ÁNÉR élőhelyek:
 - A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): Nem őshonos fafajok spontán állományai (S6)
 - A kezelési egységben csekély kiterjedésben előforduló egyéb élőhelytípusok (Á-NÉR 2011 kódok szerint): Homoki sztyeprétek (H5b); Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC)
- Érintett Natura 2000 élőhelyek: Pannon homoki gyepek (6260*)
- Érintett közösségi jelentőségű fajok: magyar futrinka (*Carabus hungaricus*)
- Érintett, egyéb kiemelt fajok: -

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Hosszabb távon javasolt a kialakult, jószágok számára delelőhelyként szolgáló facsoport fenntartása a faállomány ős- és tájhonos fajokra [szürke nyár (*Populus canescens*), vadkörte (*Pyrus pyraeaster*), kocsányos tölgy (*Quercus robur*)] történő cserélésével.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások:

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

Az erdőterületek, külterületi fásítások esetében „az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról” szóló 2009. évi XXXVII. törvény, valamint annak végrehajtásáról szóló 61/2017. (XII.21) FM rendelet előírásait figyelembe kell venni.

Az országos jelentőségű Hajdúsági Tájvédelmi Körzettel, illetve Hajdúbagosi Földikutyarezervátum Természetvédelmi Területtel átfedésben lévő erdőrészletekben a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény előírásai az iránymutatóak.

b) Javasolt előírások:

- A vágásterületen történő égetés mellőzése. (E50)
- Felújítás tájhonos fafajokkal, illetve célállománnyal. (E51) /Megjegyzés: a delelőbe szürke nyár (*Populus canescens*), vadkörte (*Pyrus pyraeaster*), és kocsányos tölgy (*Quercus robur*) telepítése javasolható./

- A környező gyepterületek védelme érdekében az idegenhonos fajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása. (E69)
- A terület további hasznosítása nem erdőgazdálkodási tevékenység keretében támogatható. (E91)

(5) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A spontán kialakult idegenhonos fajokból [fehér akác (*Robinia pseudoacacia*)] álló facsoportot fokozatosan őshonos fajokra [szürke nyár (*Populus canescens*), vadkörte (*Pyrus pyraeaster*), és kocsányos tölgy (*Quercus robur*)] állományra célszerű kicserélni a környező jelölő [6260*-Pannon homoki gyepek] élőhelyre nehezedő inváziós nyomás csökkentése érdekében.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egységre vonatkozóan nem adhatók meg gazdálkodáshoz nem köthető előírás-javaslatok.

(7) Kezelési javaslatok indoklása:

A jelölő [6260*-Pannon homoki gyepek] élőhelyen kialakult, jászágók számára delelőhelyként szolgáló facsoport eltüntetése nem indokolt, azonban hosszabb távon az inváziós nyomás csökkentése érdekében javasolt a faegyedek ős- és tájhonos fajokra [szürke nyár (*Populus canescens*), vadkörte (*Pyrus pyraeaster*), és kocsányos tölgy (*Quercus robur*)] cserélése.

A delelőterületként használt facsoport meghagyása közvetett módon hozzájárul a környező gyepterület megfelelő kezeléséhez, legeltetéssel történő hasznosításához.

Kezelési egység kódja: KE-10

(1) Kezelési egység meghatározása: Ebbe a kezelési egységbe tartoznak azok a cserjés-fás állományok, amelyek jelenléte nem kívánatos a Natura 2000 területen. Jellemzően olyan agresszívan terjeszkedő fajok [többek között fehér akác (*Robinia pseudoacacia*), tövises lepényfa (*Gleditsia triacanthos*), kökény (*Prunus spinosa*)] alkotta állományok, amelyek degradálják a jelölő élőhelyek minőségét, illetve terjeszkedésük révén csökkentik azok kiterjedését.

(2) Kezelési egység megfeleltetése/ Érintettség vizsgálata:

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b); Nem őshonos fajok spontán állományai (S6); Idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű fajok uralta állományok (P2c)
- A kezelési egységben csekély kiterjedésben előforduló egyéb élőhelytípusok (Á-NÉR 2011 kódok szerint): Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC); Üde és nedves cserjések (P2a); Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA); Őshonos fajok keményfás jellegtelen erdők (RC); Őshonos lombos fajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők (RDb)
- Érintett Natura 2000 élőhelyek: -
- Érintett közösségi jelentőségű fajok: -
- Érintett, egyéb kiemelt fajok: -

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

(4) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások:

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a

fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

Az erdőterületek, külterületi fásítások esetében „az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról” szóló 2009. évi XXXVII. törvény, valamint annak végrehajtásáról szóló 61/2017. (XII.21) FM rendelet előírásait figyelembe kell venni.

Az országos jelentőségű Hajdúsági Tájvédelmi Körzettel, illetve Hajdúbagosi Földikutyarezervátum Természetvédelmi Területtel átfedésben lévő erdőrészekben a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény előírásai az iránymutatóak.

b) Javasolt előírások:

- Fogasolás nem megengedett. (GY09)
- Tárcsázás nem megengedett. (GY10)
- Hengerezés nem megengedett. (GY11)
- Legeltetéssel és szükség esetén tisztító kaszálással történő hasznosítás. (GY19) /Megjegyzés: A tisztító kaszálás előtt egyeztetni szükséges a területileg illetékes nemzeti park igazgatósággal./
- A környező gyepterületek védelme érdekében az idegenhonos fafajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása. (E69)
- Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására. (E72)
- Inváziós fás szárú növényfajok visszaszorítása során azok mechanikai eltávolítása a növények sikeres vegyszeres irtását követően. (E73) /Megjegyzés: Az inváziós növények vegyszeres irtása csak a mechanikai módszerekkel történő kezelés sikertelensége esetén alkalmazható, a területileg illetékes nemzeti park igazgatósággal egyeztetett módon./

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egységbe tartozó területek esetében a területek inváziós [pl.: fehér akác (*Robinia pseudoacacia*)], és egyéb fásszárú [pl.: kökény (*Prunus spinosa*), egybibés galagonya (*Crataegus monogyna*)] fajoktól való megtisztítását követően gyepként való hasznosításuk javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egységre vonatkozóan nem adhatók meg gazdálkodáshoz nem köthető előírás-javaslatok.

(7) Kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési javaslatok a gyepterületek inváziós [pl.: fehér akác (*Robinia pseudoacacia*)] és egyéb fásszárú [pl.: kökény (*Prunus spinosa*), egybibés galagonya (*Crataegus monogyna*)] növényfajoktól való megtisztítását célozzák meg, mivel ezen területek gyepként való fenntartása a hosszútávú cél. Megfelelő hasznosítás esetén akár jelölő [6260*-Pannon homoki gyepek] élőhellyé is alakulhatnak, növelve ezáltal annak területi arányát.

Gyepké váló átalakítást követően a KE-1 kezelési egységre vonatkozó előírás javaslatokat célszerű alkalmazni ezeken a területeken is.

Kezelési egység kódszáma: KE-11

(1) Kezelési egység meghatározása: A tervezési terület nyugati szélén található szántóterület.

(2) Kezelési egység megfeleltetése/ Érintettség vizsgálata:

- Érintett ÁNÉR élőhelyek:
 - A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák (T1)
- Érintett Natura 2000 élőhelyek: -

- Érintett közösségi jelentőségű fajok: -
- Érintett, egyéb kiemelt fajok: -

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Távlati cél a terület visszagyepesedésének az elősegítése lenne, azonban ez a közeljövőben nem tekinthető reális célkitűzésnek. Szántóként való művelése esetén a természetkímélő gazdálkodás támogatandó. Az egységgel érintkező gyepek ingatlannyilvántartási határait be kell tartani, elszántás nem kívánatos.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások:

A Natura 2000 területekre vonatkozó gazdálkodási jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

A gazdálkodás során kötelező érvényűek a nitrátérzékeny területekre vonatkozó, „a vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméről” szóló 27/2006. (II.7.) Kormányrendeletben, és a „vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméhez szükséges cselekvési program részletes szabályairól, valamint az adatszolgáltatás és nyilvántartás rendjéről” szóló 59/2008. (IV. 29.) FVM rendeletben foglaltak, valamint a Kölcsönös megfeleltetés előírásainak betartása.

Az országos jelentőségű Hajdúbagosi földikutya-rezervátum Természetvédelmi Területen a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény előírásai az iránymutatóak.

Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Kormányrendelet előírásai a teljes tervezési területre kötelező érvényűek. Natura 2000 területek szántóföldi élőhelytípusaira vonatkozó gazdálkodási jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában nincsenek érvényben. Ugyanakkor a szántóterületeken egységesen alkalmazandók a termőföld védelméről szóló 2007. évi CXXIX. törvény rendelkezései.

b) Javasolt előírások:

- Szántóföldön trágyaszarvas nem alakítható ki. (SZ13)
- Légi kivitelezésű növényvédelem és tápanyag-utánpótlás nem megengedett.. (SZ21)
- Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett. (SZ19)
- Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen. (SZ24)
- Tápanyag-utánpótlást csak szerves trágyával lehet végezni. (SZ37)
- Drénezés nem megengedett. (SZ48)
- Szántó füves élőhelyé alakítása gyeptelepítéssel, a megjelenő inváziós növényfajok irtása. (SZ52) /Magyarázat: lásd az „élőhely-rekonstrukció és élőhelyfejlesztés” bekezdésben és a 3.2.2. fejezetben./
- Természetbarát gyepesítés, termőhelytől függően üde rét vagy száraz gyp kialakulásának elősegítése. Tájidegen magkeverék nem alkalmazható, csak a termőhelyre jellemző őshonos fajok vethetők. (SZ67) /Megjegyzés: A visszagyepesítés során javasolt előnyben részesíteni réti ecsetpázsit (*Alopecurus pratensis*), fehér tippán (*Agrostis stolonifera*), nádképu csenkesz (*Festuca arundinacea*), réti perje (*Poa pratensis*), sovány perje (*Poa trivialis*) fajokat./
- Inváziós fás szárúak mechanikus irtása. (GY26) /Megjegyzés: Amennyiben a visszagyepesítési javaslat megvalósul, úgy az esetlegesen megjelenő inváziós fásszárúak visszaszorításáról gondoskodni szükséges./

- Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása. (GY107) /Megjegyzés: Amennyiben a visszagyepesítési javaslat megvalósul, úgy az esetlegesen megjelenő inváziós lágyszárúak visszaszorításáról gondoskodni szükséges./

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A szántó megfelelő visszagyepesedésének biztosítása, tájhoz, a terület természetközeli gyepeihez hasonló összetételű homoki legelő kialakítása javasolható távlati célként. Megfelelő hasznosítás esetén hosszútávon akár jelölő [6260*-Pannon homoki gyepek] élőhellyé is alakulhat, növelve ezáltal annak területi arányát.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat:

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhelyek területének csökkenésével jár (beépítés, vonalas létesítmények kialakítása) nem javasolható.

(8) Kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési egység területén található szántók használata lehetőleg ne károsítsa a szomszédos gyepeket, tehát fokozott figyelemmel kell lenni az elszántások elkerülésére, illetve kiemelt szempont az inváziós fajok [pl.: aranyvessző (*Solidago sp.*), selyemkóró (*Asclepias syriaca*), ürömlevelű parlagfű (*Ambrosia artemisiifolia*)] terjedésének megakadályozása. Javasolt a természetközeli élőhelyek arányának növelése rekonstrukciós beavatkozásokkal.

Kezelési egység kódja: KE-12

(1) Érintettség meghatározása: A tervezési területen található kisebb-nagyobb földutak, keskeny mezsgyéikkel.

(2) Kezelési egység megfeleltetése/ Érintettség vizsgálata:

- Érintett ÁNÉR élőhelyek:
 - A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): Út- és vasúthálózat (U11)
 - A kezelési egységben csekély kiterjedésben előforduló egyéb élőhelytípusok (Á-NÉR 2011 kódok szerint): Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC)
- Érintett Natura 2000 élőhelyek: -
- Érintett közösségi jelentőségű fajok: magyar kökőrcsin (*Pulsatilla pratensis* subsp. *hungarica*), közönséges ürge (*Spermophilus citellus*)
- Érintett, egyéb kiemelt fajok: nyugati földikutya (*Nannospalax leucodon*)

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Javasolt a földutak létének és kiterjedésének optimalizálása, csökkentése a jelölő élőhelyek és a védett fajok összefüggő élőhelyeinek növelése érdekében.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások:

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Javasolt előírások:

- Inváziós fás szárúak mechanikus irtása. (GY26)
- Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása. (GY107) /Megjegyzés: a földutak szegélyében lévő a magyar kökőrcsin (*Pulsatilla pratensis* subsp. *hungarica*)

állományok védelme érdekében a kaszálást megelőzően egyeztetni szükséges a területileg illetékes Nemzeti Park Igazgatósággal./

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Javasolt lenne a kisebb földutak létjogosultságának felülvizsgálata. A szükségszerűtlen földutak felszámolásával és gyepes élőhellyé történő visszaállításával csökkenhetne a terület fragmentáltsága, illetve csökkenhetne a zavarás mértéke.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

Fontos a kezelési egység területén az inváziós fajok [pl.: selyemkóró (*Asclepias syriaca*), aranyvessző-fajok (*Solidago sp.*)] terjedésének megakadályozása, illetve javasolt az utak jelenlegi kiterjedésének csökkentése.

(7) Kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési egység mentén a bolygatás következtében rendszerint megjelenő gyom-, illetve inváziós fajok [pl.: selyemkóró (*Asclepias syriaca*), aranyvessző-fajok (*Solidago sp.*)] további terjedését, az esetlegesen a szomszédos, természetközeli élőhelyekre (gyepekre) való bejutását meg kell gátolni.

A meglévő, de nem elengedhetetlen földutak felszámolásával növelhető a jelölő élőhelyek kiterjedése, valamint csökkenhet a jelölő (pl.: közönséges ürge (*Spermophilus citellus*)), illetve számos védett vagy fokozottan védett (pl.: nyugati földikutya (*Nannospalax leucodon*)) faj élőhelyének a fragmentáltsága és zavarásának mértéke.

3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Az élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatokat a dokumentáció 3.2.1. fejezetben, az kezelési egységekre vonatkozó kezelési javaslatokkal egységes szerkezetben tárgyalja. Az élőhelyrekonstrukciós javaslatok összefoglalóan a következők:

KE-4: A kezelési egységben fafajcsere és szerkezetátalakítás által tájhozonyos fajok alkotta természetközeli erdő kialakítása.

KE-6: A spontán kialakult idegenhonos fajokból álló facsoportot fokozatosan őshonos fajokra állományra célszerű kicserélése környező jelölő [6260*-Pannon homoki gyep] élőhelyre nehezedő inváziós nyomás csökkentése érdekében.

KE-7: A kezelési egységbe tartozó területek inváziós fajoktól való megtisztítását követően gyepként való hasznosításuk javasolható.

KE-8: A kezelési egység területén található erdőrészekben őshonos fajok állományok kialakítása.

KE-9: Javasolható a szántó visszagyepesedésének biztosítása, a terület természetközeli gyepjeihez hasonló összetételű homoki legelő kialakítása.

KE-10: Kisebb földutak létjogosultságának felülvizsgálata a terület fragmentáltságának, illetve zavarásának csökkentése érdekében.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

A tervezési terület jelölő fajainak védelme alapvetően az élőhelyek megfelelő kezelésén keresztül biztosítható, a 3.2.1. fejezetben részletezett élőhelykezelési javaslatok alapján. Specifikus fajvédelmi intézkedések nem indokoltak.

Nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) – A faj állományainak tervezési területen belüli védelmét leginkább a KE-2 kezelési egységekhez kapcsolódó intézkedések biztosíthatják. A faj védelme érdekében a nedves, üde gyep megőrzése elengedhetetlen.

Közönséges ürge (*Spermophilus citellus*) – A faj állományainak tervezési területen belüli védelmét a KE-1 kezelési egységhez kapcsolódó intézkedések biztosíthatják. A faj fennmaradása szempontjából kulcsfontosságú a megfelelően legeltetett, rövidfűvű, száraz gyepterületek megléte.

Magyar kökőrcsin (*Pulsatilla pratensis* subsp. *hungarica*), **magyar futrinka** (*Carabus hungaricus*): A fajok védelmét alapvetően a KE-1 kezelési egységben megfogalmazott kezelési-javaslatok biztosítják. A kíméletes legeltető gazdálkodás fenntartása alapvetően jól szolgálja a homoki gyepek és az ott előforduló magyar kökőrcsin (*Pulsatilla pratensis* subsp. *hungarica*) és magyar futrinka (*Carabus hungaricus*) állományainak megőrzését.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

A Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (NBmR) keretében a területen monitorozás nem zajlik.

A tervezés alapját jelentő 1:10.000 léptékű élőhelytérképezés, illetve a jelölő fajokra vonatkozó botanikai és zoológiai felmérés 2016-2017-ben készült el a teljes területre nézve. A további kutatás és monitorozás tekintetében a 2016-2017-es felmérés eredményeit célszerű alapállapotnak tekinteni.

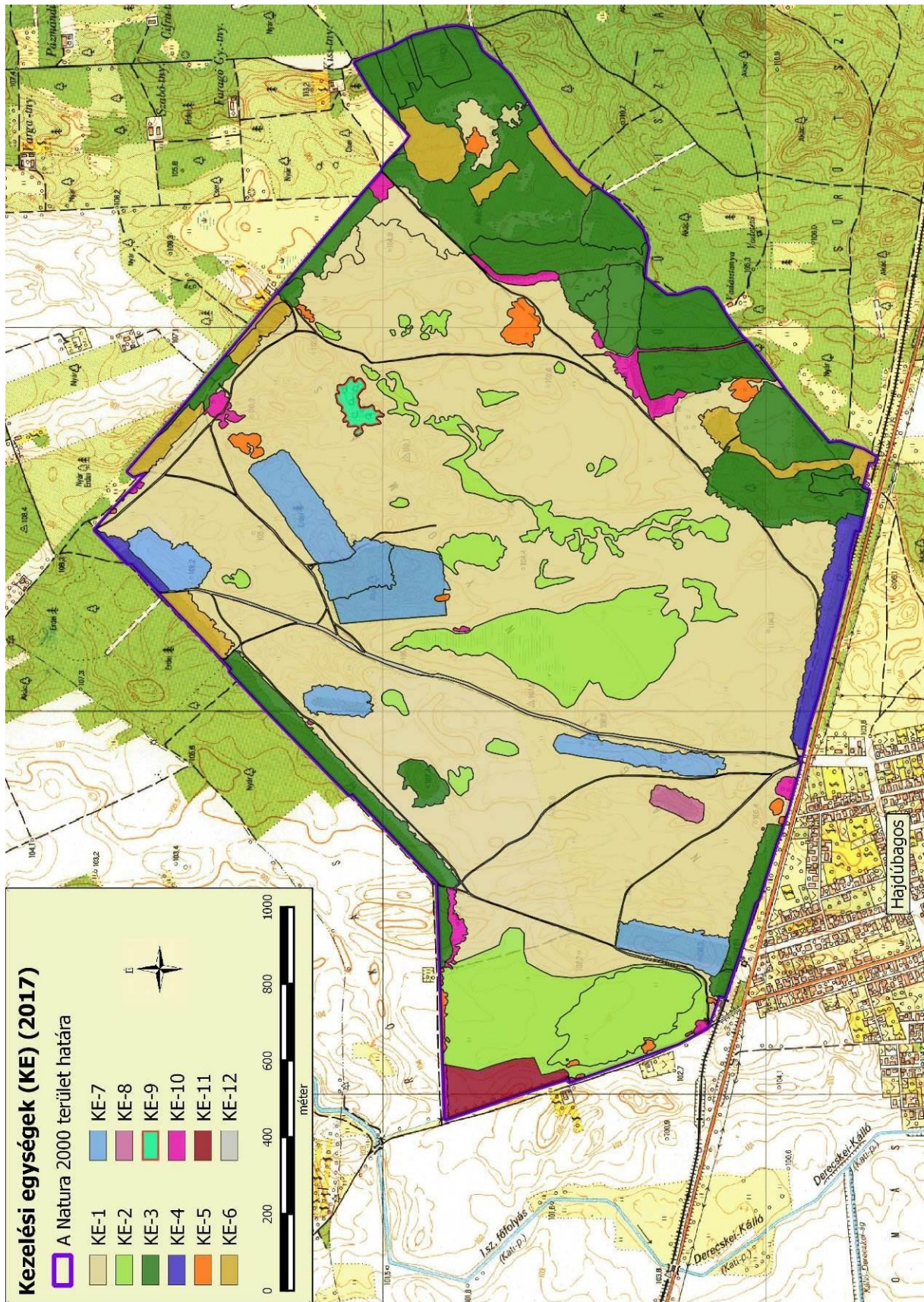
A jövőben szükséges a területen a kijelölés alapjául szolgáló közösségi jelentőségű élőhelyek kiterjedésének és természetességének, valamint a jelölő fajok állományának nyomon követése.

A **jelölő élőhelyek** monitorozására javasolható 6 évente az NBmR protokoll szerinti élőhelytérképezés elvégzése. Az élőhelyek ennél ritkábban végzett monitorozása vélhetőleg nem ad megfelelő lehetőséget az esetlegesen beinduló negatív folyamatok megváltoztatását célzó idejében történő beavatkozásra. Javasolt a jelölő élőhelyek [6260*-Pannon homoki gyepek, 9110*-Euro-szibériai erdősztyepp tölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus* spp.), 6510-Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)] állományainak változását is egy-egy mintavételi helyen monitorozni, erre alkalmas módszer a közösségi jelentőségű gyepekre vonatkozó módszertan.

A **magyar kökőrcsin** (*Pulsatilla pratensis* subsp. *hungarica*) esetében szükséges az állományváltozás nyomon követése 3-5 évenkénti felméréssel.

A jelölő **nagy tűzlepke** (*Lycaena dispar*), a **magyar futrinka** (*Carabus hungaricus*) és a **közönséges ürge** (*Spermophilus citellus*) állatfajok monitorozása NBmR protokoll szerint végzendő, 5 évente.

3.2.5. Mellékletek

A gazdálkodáshoz és egyéb területhasználathoz köthető kezelési egységek (2017)

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

A tervezési terület egésze a Hajdúbagosi-legelő (HUHN20017) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területbe tartozik, tehát a tervezési területre alapvetően a 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet az irányadó.

A tervezési terület a Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX. törvény alapján az ökológiai hálózat magterület övezetének (100%) része.

A terület egy része (42,73 ha) a Hajdúsági Tájvédelmi Körzet (kiterjedése 7101,1 ha) része (2/1988. (V. 26.) KVM rendelet az Egyes területek védetté nyilvánításáról - Hajdúsági Tájvédelmi Körzet; 130/2007. (XII. 27.) KvVM rendelet a Hajdúsági Tájvédelmi Körzet védettségének fenntartásáról).

A tervezési terület magába foglalja a Hajdúbagosi Földikútya-rezervátum Természetvédelmi Területet (kiterjedés: 265,7 ha) (16/1976. OTvH határozat a Hajdúbagosi Földikútya-rezervátum védetté nyilvánításáról és 53/2007. (X. 18.) KvVM rendelet a Hajdúbagosi földikútya-rezervátum természetvédelmi terület védettségének fenntartásáról.)

A tervezési terület csaknem teljes területe a Magyar Állam tulajdonában, és a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében található. A HNPI vagyonkezelésében lévő gyepterületek haszonbérleti szerződés alapján hasznosítottak, a haszonbérleti szerződésben foglalt előírások kötelező érvényűek a bérlőkre nézve.

A tervezési terület túlnyomó részben gyep, emellett azonban mintegy 76,6 hektárnyi erdő is megtalálható a tervezési területen. Az érintett erdőrészek mindegyike állami tulajdonban található.

A kezelési javaslatok megvalósítása esetén a fentebb összefoglalt körülményeket kell figyelembe venni.

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenleg működő agrártámogatási rendszerek

A jelenleg hatályos Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer (MePAR) alapján a Hajdúbagosi-legelő kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület Hajdúbagós közigazgatási területeit érintve három fizikai blokkban található. 2014 évi adatok alapján a fizikai blokkok területnagyságának megközelítőleg 70 %-a mezőgazdaságilag támogatható területre esik, melyre agrártámogatás igényelhető.

MEPAR Blokkazonosító	Teljes terület (ha)	Támogatható terület (ha)	KAT
LA819-M-11	115,09	95,19	-
LKRM9-1-11	161,71	124,86	-
LL0U9-F-11	51,04	0,0	-
LL5M9-E-11	1.85	0.49	0

A fizikai blokkban gazdálkodó mezőgazdasági termelők számára az alábbi agrártámogatási források érhetőek el:

Egységes területalapú támogatás (SAPS)

A támogatás mértékéről évente az ágazatért felelős miniszter dönt miniszteri rendeletben. A támogatás igénybevételének feltétele, hogy a gazdálkodó maradéktalanul tartsa be az 50/2008. (IV.24.) FVM rendeletben foglaltakat, amely a Helyes Mezőgazdasági és Környezeti állapot

feltételrendszerét tartalmazza.

2015-től önállóan nem, csak a zöldítés támogatással együtt igényelhető.

Zöldítés támogatás:

A zöldítés keretében elnyert támogatási összeget kifejezetten az éghajlat és a környezet szempontjából előnyös mezőgazdasági gyakorlatokra kell fordítani. Elsődleges célja, hogy a mezőgazdasági tevékenységet végzők egyre nagyobb mértékben járuljanak hozzá a mezőgazdaság alapját is képező környezet és természeti erőforrások megőrzéséhez.

A zöldítés három különböző gyakorlat összessége: állandó gyepterületek fenntartása; terménydiverzifikáció (azaz a növénytermesztés diverzifikálása, változatosabbá tétele), illetve az ökológiai jelentőségű területek kijelölése (EFA). A zöldítés három gyakorlata nem minden esetben különül el egymástól.

Agrár-környezetgazdálkodási támogatás (AKG)

Középhosszú távú (5 gazdálkodási év) támogatási rendszer, melynek feltételeit a Vidékfejlesztési Program keretében meghirdetett pályázat szabályozza. A támogatás fő céljai a vidéki területek fenntartható fejlődésének támogatása, a környezet állapotának megőrzése és javítása, a mezőgazdasági eredetű környezeti terhelés csökkentése, környezetvédelmi szolgáltatások biztosítása, a természeti erőforrások fenntartható használatán alapuló mezőgazdasági gyakorlat erősítése. Kiemelten kívánja továbbá támogatni a biodiverzitás megőrzését a természetes életkörülményeik között (a gazdaságban), a természet, a víz, és a talaj védelmét a termőhelyi adottságoknak megfelelő termelési szerkezet kialakításával, a környezettudatos gazdálkodás és fenntartható tájhasználat kialakításával.

Kötelező földhasználati előírások ellenértékéért igényelhető kompenzációs jellegű kifizetések

A Natura hálózat gyeppel hasznosított területeire a 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól értelmében speciális földhasználati előírások vonatkoznak, melyek betartása többletköltséget, illetve bevételkiesést jelentenek a gazdálkodók számára. A Vidékfejlesztési Program keretében pályázható „VP4-12.1.1-16. - Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések” kompenzációs támogatás ezeknek a többletköltségeknek, valamint kieső bevételeknek az ellentételezésére szolgál.

Ehhez hasonlóan létezik a Vidékfejlesztési program keretében erdős területekre vonatkozó „VP4-12.2.1-16 - Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések” támogatás is. A Natura 2000 irányelveket érvényre juttató jogszabályok végrehajtásával érintett, az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott, magánjogi tulajdonban lévő Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz a felmerülő költségek és jövedelem kiesés ellentételezésére az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően évente, változó összegű kompenzációs támogatás igényelhető.

Erdő-környezetvédelmi kifizetések:

A Vidékfejlesztési Program keretében meghirdetett „VP4-15.1.1-17 - Erdő-környezetvédelmi kifizetések” pályázat célja a tudatos erdő-környezetvédelmi gazdálkodási módok elterjesztése, a fafajok adaptációs képességének növelése, az egyes területeken az erdőtípus, fafaj-összetétel, illetve gazdálkodási mód megváltoztatása. A kiírás alapján kizárólag magánjogi erdőgazdálkodó és települési önkormányzat kaphat támogatást a jogerős erdőtervvel rendelkező, Országos Erdőállomány Adattárban szereplő erdőrészletben történő örökös üzem móddal végzett erdőgazdálkodásra, erdőállományok kézimunka igényes ápolására, illetve természetkímélő anyagmozgatásra.

Nem termelő mezőgazdasági beruházások

A Vidékfejlesztési Program keretében a „VP4-4.4.1-16. - Élőhelyfejlesztési célú nem termelő beruházások” pályázat alapján támogatás vehető igénybe olyan földhasználati intézkedésekre,

amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, ez által növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

Kifejezetten Natura 2000 területekre jelenleg a Natura 2000 gyep- és erdőterületekre vonatkozóan létezik kompenzációs kifizetés, azonban egyéb természetvédelmi szempontból fontos élőhelyre (láprét, időszakos vízállások stb.) kidolgozott földhasználati előírás, illetve ez alapján kompenzációs kifizetés nincs hatályban. Ebből adódóan nincsenek speciális faj és élőhelyvédelmi intézkedések.

A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó jelenlegi földhasználati előírások általános értelemben olyan gyephasználatot támogatnak, amely országos léptéket tekintve általában szükségesek a gyepök természetességének megőrzéséhez. Ugyanakkor általánosságukból következően nem képesek kezelni olyan helyi és speciális problémákat, amelyek éppen a jelölő értékek miatt fontosak, egyes kivételes esetekben akár ellent is mondhatnak a Natura 2000 célkitűzéseknek. A fenntartási terv egyik szerepe éppen azoknak a lokális kezelési feladatoknak a meghatározása, amelyek támogatási rendszerbe való beépítése a Natura 2000 célkitűzések szempontjából szükséges.

A jelenlegi agrártámogatási rendszer további jelentős korrekcióra szoruló hiányossága, hogy nem ösztönzi a természetvédelmi szempontból fontos gazdálkodói beavatkozásokat a nem hasznosított mezőgazdasági területeken. Egyúttal nem is teszi érdekeltté a gazdálkodót abban, hogy azok a nem hasznosított mezőgazdasági területek, amelyek éppen a hasznosítás hiánya miatt őriznek értékes közösségi jelentőségű élőhelytípusokat, fajokat - megfelelő (vagy jobb illetve nagyobb) állapotban és kiterjedésben fennmaradjanak.

Mivel ezek a területek nem támogatható területrészek, a támogatható terület maximalizálása érdekében a gazdálkodók gyakran eltüntetik a szegélyvegetációt, cserjéseket, kaszálják az értéktelen szénát adó, vagy vízállásos területeket is, amelyeken korábban nem folytattak intenzív jellegű gyepgazdálkodást. Ez a helyzet úgy javítható, ha agrártámogatás lesz igényelhető a nem művelt területekre, azaz nemcsak a kivett művelési ágú területekre, hanem a művelés alatt álló területek egyes részterületeire is.

Az erdőterületek vonatkozásában a jelenlegi természetvédelmi szempontokat elősegítő támogatási rendszer szinte kizárólag magánerdőgazdálkodók számára elérhető. Támogatás igénybevételére nem jogosult önkormányzat, költségvetési szerv, valamint az a gazdálkodó szervezet, amelyben a Magyar Állam tulajdoni hányada eléri vagy meghaladja az 50%-ot. Ennek következtében az állami tulajdonú erdőkben igen csekély lehetőség nyílik arra, hogy a Natura 2000 elvárásokkal összhangban levő természetvédelmi célok érvényesüljenek. Szükséges lenne ezért olyan támogatási formákat és konstrukciókat kidolgozni és alkalmazni, amelyek állami erdőkben is lehetővé tesznek bizonyos – erdőgazdálkodási, továbbá nem is okvetlenül az erdőgazdálkodás szűken vett körén belül értelmezhető, de erdőterületen történő – beavatkozásokat.

Fontosnak tartjuk továbbá a Natura 2000 területek közötti koherencia biztosítása érdekében a természeti területek és az ökológiai hálózatba tartozó területek kedvező állapotának megőrzését a Natura 2000 területeken kívül is. A fenti problémára megoldás lehet, ha a természetvédelmi szempontból értékes, de gazdaságosan nem művelhető területek is legalább minimális mértékben támogathatóak lennének, ezáltal nem lennének teljesen haszontalanok a tulajdonosok, földhasználók számára.

A támogatási rendszer kialakítása során figyelembe kellene vennie a támogatásra benyújtott terület természetvédelmi értékességét, sajátos ökoszisztéma szolgáltatásait, az ott

megtalálható, elkülönülő élőhelyfoltok természetességi értékét és a jó természetességű területeken vagy részterületeken azoknak a fennmaradását segítő gazdálkodást vagy akár a „nem beavatkozást” kellene ösztönözni az inváziós fajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével.

3.3.2. Pályázatok

A tervezési területre a természetvédelmi célkitűzések megvalósításával kapcsolatos pályázat nincs folyamatban, sem tervezési fázisban.

3.3.3. Egyéb

A tervezési területre nincs egyéb javaslat.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

Ld. a 3.4.2. pont alatti táblázatban.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

Felhasznált kommunikációs eszközök:	Kommunikáció címzettjei:	Időpont, helyszín	Egyéb információ
Egyeztető fórum	<ul style="list-style-type: none"> gazdálkodók a Natura 2000 területtel érintett földrészletek tulajdonosai és vagyongazdálkodói a Natura 2000 területen illetékeségi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek és települési önkormányzatok egyéb indokolt célcsoport: helyi lakosság 	2017.01.26. (Debrecen)	Résztevők száma: 6
Önkormányzati közzététel	<ul style="list-style-type: none"> gazdálkodók a Natura 2000 területtel érintett földrészletek tulajdonosai és vagyongazdálkodói a Natura 2000 területen illetékeségi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek és települési önkormányzatok egyéb indokolt célcsoport: helyi lakosság 	2017.01.15.-29. (Hajdúbagos)	Kifüggesztés darabszáma: 1
Honlap	<ul style="list-style-type: none"> gazdálkodók a Natura 2000 területtel érintett földrészletek tulajdonosai és vagyongazdálkodói a Natura 2000 területen illetékeségi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek és települési önkormányzatok egyéb indokolt célcsoport: helyi lakosság 	2018.01.11-től folyamatosan	http://www.hnp.hu/hu/szervezeti-egyseg/termeszetvedelem/oldal/keszulo-fenntartasi-tervel-rendelkezo-kulonleges-termeszetmegorzesi-teruletek
Érintettek levélben vagy e-mailben történő megkeresése és tájékoztatása	<ul style="list-style-type: none"> a Natura 2000 területen illetékeségi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek és települési önkormányzatok 	2018.01.12-től folyamatosan	Kiküldött levelek + e-mailek darabszáma: 103 levél + 2 e-mail

A társadalmi egyeztetés szervezése, lebonyolítása, tartalma és eredménye:

1. Az egyeztető fórum időpont- és helyszínegyeztetése megtörtént az szakmai tervezőkkel, az illetékes természetvédelmi örrel és tájegyiségvezetővel, valamint megtörtént a fórum helyszínének, a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság Hajdúság-Dél-Nyírség Természetvédelmi Tájegység irodájának lefoglalása.

2. A fenntartási terv feltöltésre került a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság honlapjára (2018.01.11.).
3. Az érintett önkormányzat (Hajdúbagosa) 2018.01.15-29. között 15 napra kifüggesztette a fenntartási tervet.
4. Az érintettek jelentős köre a fenntartási terv társadalmi egyeztetésének folyamatáról, a tervek véleményezhetőségéről, a véleményezés módjairól és határidejéről postai levélben (és/vagy e-mailben) értesítésre került. Az értesítő levelek célcsoportok szerinti egyedi összeállítással kerültek kiküldésre (2018.01.12-29 között), melyek tartalmazták a véleményezéshez szükséges információkat (terület kód, név, érintett települések, átnézeti térkép, véleményezési határidők, egyeztető fórum időpontja stb.).

A címzettek köre:

- Érintett önkormányzat (Hajdúbagosa: 1 levél + 1 e-mail)
- Azon földrészletek helyben élő magán tulajdonosai, illetve gazdálkodók, akik a tervezési területen belül érintettek a jelölő élőhelyeket és fajokat, valamint kiemelt természeti értéket és/vagy konfliktusforrást hordozó, természetvédelmi szempontból legfontosabbnak ítélt területrészekben (8 levél)

Országos hatáskörű szervek (szervezetenként 1 levél):

• Pest Megyei Kormányhivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztály	• Magyar Bányászati és Földtani Szolgálat
• Nemzeti Földalapkezelő Szervezet	• Magyar Bányászati Szövetség
• Magyar Államkincstár - Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal	• Országos Tisztifőorvosi Hivatal
• Nemzeti Agrárgazdasági Kamara	• Országos Vízügyi Főigazgatóság
• Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal	• BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság
• Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal, Földművelésügyi Igazgatóság	• Magán Erdőgazdálkodók Országos Szövetsége
• Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal, Növény-, Talaj- és Agrárkörnyezet-védelmi Igazgatóság	• Magán Erdőkért Egyesület
• Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal, Erdészeti Igazgatóság	• Országos Magyar Vadászkamara
• Országos Erdészeti Egyesület	• Országos Magyar Vadászati Védegyelet
	• Vízgazdálkodási Társulatok Országos Szövetsége
	• Magyar Országos Horgász Szövetség
	• Országos Kishalász Érdekszövetség

Régiós, megyéken túlnyúló hatáskörű szervek (szervezetenként 1 levél):

• Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság	• Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Debreceni Járási Hivatala Agrárügyi Főosztály Erdőfelügyeleti Osztály
• ÉARFÜ Nonprofit Kft.	• Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Debreceni Járási Hivatala Agrárügyi Főosztály Erdőtervezési Osztály
• Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Bányászati Osztály	• Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Állami Főépítész
• Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Miskolci Járási Hivatala Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztály	• NYÍRERDŐ Nyírségi Erdészeti Zrt.
• ÉRF Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési Zrt.	
• E.ON Tiszántúli Áramhálózati Zrt.	

Hajdú-Bihar megyei szervek (szervezetenként 1 levél):

• Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal	• Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Debreceni Járási Hivatala Élelmiszerlánc-biztonsági, Növény- és Talajvédelmi Főosztály
• Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Agrár- és Vidékfejlesztést Támogató Főosztály	

- Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Földhivatali Főosztály
- Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Földhivatali Főosztály Földhivatali Osztály
- Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Hatósági Főosztály
- Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Hatósági Főosztály Építésügyi Osztály
- Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Jogi és Koordinációs Főosztály
- Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Debreceni Járási Hivatala Hatósági Főosztály
- Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Debreceni Járási Hivatala Hatósági Főosztály Építésügyi és Örökségvédelmi Osztály
- Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Debreceni Járási Hivatala Közlekedési és Fogyasztóvédelmi Főosztály
- Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Debreceni Járási Hivatala Agrárügyi Főosztály Földművelésügyi Osztály
- Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Debreceni Járási Hivatala Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztály
- Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság
- Hajdú-Bihar Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság
- Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság Hajdúság-Dél-Nyírség Természetvédelmi Tájégség
- Nemzeti Földalapkezelő Szervezet Hajdú-Bihar Megyei Kirendeltség
- Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Hajdú-Bihar megyei Igazgatóság
- Országos Magyar Vadász Kamara Hajdú-Bihar Megyei Területi Szervezete
- Hajdú-Bihar megyei Vadgazdák és Vadászok Szövetsége
- Hajdú-Bihar Megyei Horgász Szervezetek Szövetsége
- Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat
- Hajdú-Bihar Megyei Fejlesztési Ügynökség Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság

Járási hivatalok (szervezetenként 1 levél):

- Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Debreceni Járási Hivatala
- Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Derecskei Járási Hivatala

Országos, regionális és helyi környezet- és természetvédő civil szervezetek (szervezetenként 1 levél):

- Pro Silva Hungaria
- Országos Természetőr Egyesület
- Magyar Természetvédők Szövetsége
- Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület
- Rónaőrző Természetvédelmi Egyesület
- WWF Magyarország Alapítvány
- DEHÖK Környezetvédelmi Bizottság
- Zöld Kör (Hajdúböszörmény)
- KÖRTIKE Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Kézműves Egyesület
- Terepszemle Stúdió Egyesület

Vadásztársaságok (szervezetenként 1 levél):

-

Vízgazdálkodási társulatok (szervezetenként 1 levél):

-

Horgász egyesületek (szervezetenként 1 levél):

-

Halászati hasznosítók (szervezetenként 1 levél):

-

5. A meghirdetett időpontban és helyszínen (2018.01.26, 10:00-10:30 között, a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság Hajdúság-Dél-Nyírség Természetvédelmi Tájégség irodájának előadótermében [4024 Debrecen, Hajnal utca 15.]) az egyeztető fórum megtartásra került, melyről emlékeztető és fotódokumentáció készült. A fórumon 6 fő vett részt.
6. A fenntartási terv véleményezhetőségének határideje 2018.02.09. volt, amelyet követően a beérkezett véleményeket és észrevételeket összefoglaltuk és lehetőség szerint beépítettük a fenntartási tervbe.

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel:

3.4.3.1. A legfontosabb beérkezett vélemények:

Kommunikáció címzettje	Alkalmazott eszköz	Visszajelzett? (tartalom)	Hogyan?	Beépült a tervbe?	Hogyan? Ha nem épült be, miért?
Magyar Bányászati és Földtani Szolgálat	- levél, és/v. e-mail értesítés - kifüggesztés - honlap - egyeztető fórum	Igen (- Tájékoztató, hogy a (HUHN20017) Hajdúbagosi legelő Natura 2000 terület teljes egészében az Ebes-szénhidrogén elnevezésű, a Vermilion Ebes Koncessziós Kft. koncessziós kutatási területére esik. - Kéri a Vermilion Ebes Koncessziós Kft.-vel történő egyeztetést.)	levélben	részben	A tervekészítő az Ebes-szénhidrogén elnevezésű koncessziós kutatási területet a Megalapozó dokumentáció” 1.3.3.7. „Infrastruktúra” pontjába beépítette. A fenntartási terv véleményezésre a Vermilion Ebes Koncessziós Kft. részére is el lett küldve.
Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Állami Főépítész	- levél, és/v. e-mail értesítés - kifüggesztés - honlap - egyeztető fórum	Igen (- A fenntartási tervből nem derül ki, hogy épített környezeti elemek (kilátó, turisztikai elemek, tanya, stb.) találhatóak-e a tervezési területen. - Javasolja a dokumentációt kiegészíteni területfelhasználások térképi bemutatásával, valamint az ebből következő javaslatok kiegészítésével. - Javasolja továbbá a készülő településképi rendelet vonatkozó településképi előírásait beépíteni a tervbe.)	levélben	részben	A területen kizárólag vadles és gémeskút található, melyekről a javaslat alapján a „3.2.1. Élőhelyek kezelése (Kezelési egységek – KE)” fejezet „Művelési ágakra vonatkozó információk...” bevezető részébe említést tett a tervekészítő. A Megalapozó dokumentáció „1.3.3. Területhasználat és kezelés” fejezetéből, valamint a „3. Térképek” mellékletben található Domináns élőhelytípusok Á-NÉR térkép alapján egyértelműen megállapíthatóak az egyes területrészek használati módjai, valamint az egyes kezelési egységek lehatárolása is az azonos élőhelyek és hasonló élőhelyhasználatok alapján lettek

					lehatárolva, illetve az azokra vonatkozó javaslatok meghatározva. A fenntartási tervhez kizárólag a már elfogadott jogszabályok lettek alapul véve, csak a hatályban lévőben foglaltakat kerültek beépítésre.
Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Debreceni Járási Hivatala Agrárügyi Főosztály Erdőfelügyeleti Osztály	- levél, és/v. e-mail értesítés - kifüggesztés - honlap - egyeztető fórum	Igen (- Javasolja, hogy ne csak kommunikációs célcsoport legyen az államigazgatási szerv, hanem a készítésbe is legyen bevonva. - Nem került rögzítésre az alapul szolgáló SDF adatlap dátuma. - Tájékoztató, hogy a Debrecen-Halápi erdészeti tervezési körzet a Nagyalföld erdészeti tájcsoporthoz tartozik. - Az erdészeti üzem szintű erdőtervezés megszünetése miatt javasolja az „üzemtervezett” kifejezést „erdőtervezett”-re, az „üzemtervezés”-t „erdőtervezés”-re, illetve a „körzeti erdőtervezés”-re, valamint az „üzemterv”-et „erdőterv”-re cserélni. - Felhívja a figyelmet, hogy a tervben több helyen javasolt meglévő erdőterületek gyeppe alakítása „az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról” szóló 2009. évi XXXVII. törvény 77. §-a szerinti erdészeti hatóság engedélyéhez kötött. - Kéri a KE-3, KE-4, KE-6, KE-7 és KE-8 kezelési egységek „Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok” fejezeteinek átdolgozását, mivel azokban keverednek a hatályos jogszabályokból levezethető kötelezettségek és a ténylegesen önként vállalható erdőkezelési eljárások. - A KE-7 kezelési egység „Kezelési javaslatok indoklása+ pontjában megfogalmazottak átdolgozását javasolja. - Felhívja a figyelmet, hogy a KE-5 kezelési egységben szereplő Hajdúbagos TI1 és TI2 részletek nem minősülnek erdőrészleteknek. - Véleménye szerint a fenntartási terv nem	levélben	igen	A 275/2004. Korm. rend. 4.§ (4) alapján a területileg illetékes államigazgatási szervek a kommunikáció célcsoportjai, akikkel a tervet egyeztetni kell a készítés során. Ez jelen terv esetében is megvalósult. A fenntartási terv alapjául nem kizárólag a Natura 2000 adatlapon szereplő adatok szolgáltak, hanem elsősorban célzott felmérések, amelyek dátumai a Megalapozó dokumentáció részein egyértelműen fel lettek tüntetve. A releváns kezelési egységekben az „Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok” átgondolásra, javításra kerültek. A TI1 és TI2 részletekre vonatkozó részek a teljes dokumentumban korrigálásra kerültek. A erdők felújításának problematikája a Megalapozó dokumentáció „1.3.3.2. Erdészet” fejezetében részletesebben kifejtésre került.

		foglalkozik megfelelő súllyal a közösségi jelentőségű erdei élőhelyek felújításának problémájával.			
Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Debreceni Járási Hivatala Hatósági Főosztály Építésügyi és Örökségvédelmi Osztály	- levél, és/v. e-mail értesítés - kifüggesztés - honlap - egyeztető fórum	Igen (- Tájékoztató, hogy a tervezési terület keleti részén halad keresztül a Csörsz-árok megnevezésű késő római sáncrendszer. Ezen a területen a lelőhely állapotromlásával járó tevékenység nem végezhető. - Véleménye szerint a tervben javasolt szántóterület gyepként való hasznosítása, illetve a természetvédelmi szempontú erdőgazdálkodás alkalmazása a régészeti lelőhelyek megővését biztosítja.)	levélben	igen	A tervekészítő a Hajdúbagosi-Csörsz-árok II-III. /azonosító: 51140, 51141/ régészeti lelőhelyeket a Megalapozó dokumentáció "1.3.3.7. Infrastruktúra" pontjába feltüntette.
Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság	- levél, és/v. e-mail értesítés - kifüggesztés - honlap - egyeztető fórum	Igen (- Tájékoztató, hogy a tervezési területen az Igazgatóságuk kezelésében lévő vízfolyás nincs, illetve közli, hogy mely belvízvédelmi szakaszt érinti a Natura 2000 terület. - Kifogást nem emel.)	levélben	igen	A tervekészítő a kapott információkkal a Megalapozó Dokumentáció „Vízgazdálkodás” c. fejezetét kiegészítette.

3.4.3.2. A legfontosabb észrevételek, amelyek alapján a terv módosításra került:

A Magyar Bányászati és Földtani Szolgálat, az Állami Főépítész, Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Debreceni Járási Hivatala Hatósági Főosztály Építésügyi és Örökségvédelmi Osztály, valamint a Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság észrevételei és adatai alapján a fenntartási terv és a megalapozó dokumentáció megfelelő részei kiegészültek.

A Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Debreceni Járási Hivatala Agrárügyi Főosztály Erdőfelügyeleti Osztály észrevételei és adatai alapján a fenntartási terv megfelelő részei kiegészültek, illetve az erdőkre, fásított területekre vonatkozó kezelési egységek (KE-3, KE-4, KE-5, KE-6, KE-7) átgondolásra, egyes részeik átdolgozásra kerültek.

AGRÁRMINISZTERIUM

Nyilatkozat

A HUHN20017 Hajdúbagosi-legelő kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület Natura 2000 fenntartási terve megfelel az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Kormányrendelet 4. §. (4) bekezdésben foglalt tartalmi és formai követelményeknek. A Natura 2000 fenntartási tervet a Natura 2000 fenntartási tervek Szakmai Bizottsága elfogadta.

A HUHN20017 Hajdúbagosi-legelő Natura 2000 területre vonatkozó fenntartási tervet, az agrárminiszter megbízásából, jóváhagyta:

Balczó Bertalan
Államtitkár

természetvédelemért felelős helyettes államtitkár

Budapest, 2019. november 27.